

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Ділова активність виробничого підприємства та економічне обґрунтування
напрямів її підвищення»

Виконала здобувачка 4 курсу, групи ЗЕП-22
спеціальності 051 Економіка

Немченко Поліна Іванівна

Керівниця: канд. екон. наук, доцентка

Рябикіна Наталія Іванівна

Рецензентка канд. техн. наук, доцентка

Бондарчук Ольга Михайлівна

Кривий Ріг
2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

« _____ » _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачці
Нємченко Поліні Іванівні

1. Тема роботи «Ділова активність виробничого підприємства та економічне обґрунтування напрямів її підвищення».
Керівниця теми Рябикіна Наталія Іванівна, канд. екон. наук, доцентка.
Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 146с.
2. Строк подання здобувачкою роботи: 19.06.2026.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України; наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань ділової активності підприємства, фінансово-економічного аналізу, управління активами, оборотністю та фінансовими результатами; фінансова звітність ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 роки; матеріали відкритих інформаційно-аналітичних ресурсів; результати власних розрахунків авторки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретичні засади дослідження ділової активності підприємства; загальна характеристика діяльності та аналіз основних техніко-економічних показників ТОВ «МАРКАМЕТ»; аналіз показників ділової активності підприємства; оцінка операційного та фінансового циклів; факторне оцінювання резервів підвищення ділової активності; кореляційний аналіз взаємозв'язку показників ділової активності та фінансового результату; обґрунтування напрямів підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» та оцінка їх економічної ефективності.
5. Перелік графічного матеріалу: основні ТЕП діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.; операційний та фінансовий цикли підприємства; результати факторного оцінювання резервів підвищення ділової активності; запропоновані заходи щодо підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» та оцінка їх економічної ефективності.

6. Дата видачі завдання «17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи:

Розділи	Консультантка	Підпис, дата	
		Завдання видала	Завдання прийняла
Розділ 1	доц. Рябікіна Н.І.	31.03.2026	09.04.2026
Розділ 2	доц. Рябікіна Н.І.	09.04.2026	19.04.2026
Розділ 3	доц. Рябікіна Н.І.	19.04.2026	29.04.2026

Нормоконтроль _____

(підпис)

Наталія РЯБИКІНА

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачкою за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 25.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	26.03.2026 – 30.03.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	31.03.2026 – 09.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	10.04.2026 – 19.04.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	20.04.2026 – 29.04.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	30.04.2026 – 04.05.2026	
8	Перевірка роботи керівницею та доопрацювання роботи	05.05.2026 – 18.05.2026	
9	Отримання відгуку керівниці	19.05.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	20.05.2026 – 09.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувачки кафедри про допуск до захисту	10.06.2026 – 15.06.2026	
12	Отримання рецензії	19.06.2026 – 21.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії		

Здобувачка _____

(підпис)

Поліна НЕМЧЕНКО

Наукова керівниця _____

(підпис)

Наталія РЯБИКІНА

РЕФЕРАТ
на кваліфікаційну роботу за темою
«Ділова активність виробничого підприємства та економічне обґрунтування
напрямів її підвищення»

Кваліфікаційна робота: 99 с., 34 табл., 12 рис., 12 формул, 42 джерел, 6 додатків.

Об'єкт дослідження: процес формування та підвищення ділової активності виробничого підприємства.

Мета роботи: дослідження теоретико-методичних основ і практичних аспектів ділової активності виробничого підприємства та економічне обґрунтування напрямів її підвищення на прикладі ТОВ «МАРКАМЕТ».

Предмет дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти оцінювання ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» і економічного обґрунтування напрямів її підвищення.

Методи дослідження: теоретичне узагальнення; аналіз і синтез; порівняльний аналіз; фінансово-економічний аналіз; коефіцієнтний метод; графічний метод; факторний аналіз; кореляційний аналіз; прогнозування; табличний і графічний методи.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади дослідження ділової активності виробничого підприємства: розкрито її економічну сутність, узагальнено підходи науковців до трактування поняття «ділова активність підприємства», визначено характерні ознаки та фактори її формування. Розглянуто методичні підходи до оцінювання ділової активності виробничого підприємства, зокрема систему показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, оборотності активів, запасів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань, власного капіталу, а також операційного та фінансового циклів.

На прикладі ТОВ «МАРКАМЕТ» проведено аналіз основних техніко-економічних показників, активів і пасивів, фінансових результатів, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності підприємства за 2023–2025 рр. У роботі проведено факторний аналіз зміни чистого доходу та чистого прибутку підприємства. Погіршення чистого фінансового результату пов'язане переважно зі зниженням рентабельності продажу. Кореляційний аналіз використано як допоміжний інструмент для оцінювання взаємозв'язку між показниками ділової активності та фінансовим результатом підприємства.

За результатами дослідження запропоновано напрями підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»: удосконалення управління дебіторською заборгованістю; активізація збуту продукції; оптимізація запасів; контроль інших операційних витрат. Реалізація запропонованих заходів дозволить збільшити чистий дохід до 19231,08 тис. грн, скоротити період погашення дебіторської заборгованості з 121,92 до 90 днів, зменшити фінансовий цикл з 94,63 до 62,71 дня та покращити фінансовий результат на 808,36 тис. грн. Очікується, що збиток підприємства може скоротитися з 1163,40 тис. грн до 355,04 тис. грн.

ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, ОПЕРАЦІЙНИЙ ЦИКЛ, ФІНАНСОВИЙ ЦИКЛ, ЛІКВІДНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ, КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ, ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. . Економічна сутність ділової активності підприємства та фактори її формування	11
1.2. Методичні підходи до оцінювання ділової активності виробничого підприємства	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОВ «МАРКАМЕТ»	36
2.1. Загальна характеристика діяльності та основних техніко- економічних показників ТОВ «МАРКАМЕТ»	36
2.2. Оцінка ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» та визначення резервів її підвищення	56
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОВ «МАРКАМЕТ»	66
3.1. . Факторне оцінювання резервів підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»	66
3.2. Економічне обґрунтування заходів щодо підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»	76
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

У сучасних умовах функціонування виробничих підприємств особливого значення набуває забезпечення високого рівня ділової активності, оскільки саме вона характеризує інтенсивність використання ресурсів, швидкість обороту активів, здатність підприємства формувати дохід, підтримувати платоспроможність і забезпечувати позитивний фінансовий результат. Для виробничого підприємства ділова активність пов'язана не лише з обсягом реалізації продукції, а й з ефективністю використання основних засобів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, власного капіталу та поточних зобов'язань.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в умовах нестабільного ринкового середовища, зростання витрат, ускладнення розрахунків із контрагентами та посилення конкуренції виробничі підприємства змушені постійно шукати резерви підвищення ефективності господарської діяльності. Уповільнення обороту активів, накопичення дебіторської заборгованості, зниження обсягів реалізації та погіршення фінансових результатів можуть призводити до зменшення платоспроможності, послаблення фінансової стійкості та втрати прибутковості підприємства.

Особливо важливим є дослідження ділової активності для малих виробничих підприємств, діяльність яких значною мірою залежить від швидкості проходження коштів через виробничо-комерційний цикл. Для таких підприємств надмірне відволікання коштів у запаси або дебіторську заборгованість може швидко погіршити ліквідність і збільшити потребу у залученні додаткових джерел фінансування. Тому оцінювання ділової активності має не лише аналітичне, а й практичне значення, оскільки дозволяє визначити проблемні напрями та обґрунтувати заходи щодо покращення діяльності.

Проблематика оцінювання та підвищення ділової активності

підприємства досліджувалася багатьма вітчизняними науковцями. Зокрема, питання сутності ділової активності, факторів її формування, системи показників оборотності, методів фінансового аналізу та резервів підвищення ефективності діяльності підприємства розглядалися у працях О. О. Заїкіної, Т. Л. Костенко, В. С. Рижикова, Ю. С. Цал-Цалка, О. О. Воронко, Р. М. Воронко, О. М. Анісімової, Є. Ю. Антипенка, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Коваленко, Н. В. Соловей, Г. Ю. Ткачук та інших авторів. Разом із тим практичне оцінювання ділової активності конкретного виробничого підприємства потребує адаптації загальних методичних підходів до його інформаційної бази, фінансової звітності та фактичних результатів діяльності.

Саме тому важливим є не лише теоретичне узагальнення сутності ділової активності, а й проведення комплексного аналізу її рівня на прикладі конкретного підприємства. У межах даної кваліфікаційної роботи таким підприємством обрано ТОВ «МАРКАМЕТ», діяльність якого досліджується за даними фінансової звітності за 2023–2025 рр. Оцінка фінансово-економічного стану та показників ділової активності підприємства дозволяє виявити основні проблеми, визначити резерви покращення та економічно обґрунтувати напрями підвищення ділової активності.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних основ і практичних аспектів ділової активності виробничого підприємства та економічне обґрунтування напрямів її підвищення на прикладі ТОВ «МАРКАМЕТ».

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності ділової активності підприємства;

розкрити особливості формування ділової активності виробничого підприємства;

систематизувати зовнішні та внутрішні фактори впливу на ділову активність підприємства;

дослідити методичні підходи до оцінювання ділової активності

виробничого підприємства;

сформувати систему показників для аналізу фінансово-економічного стану та ділової активності підприємства;

надати загальну характеристику діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ»;

проаналізувати основні техніко-економічні показники діяльності підприємства за 2023–2025 рр.;

оцінити склад, структуру та динаміку активів і пасивів підприємства;

дослідити ліквідність, фінансову стійкість і рентабельність ТОВ «МАРКАМЕТ»;

проаналізувати показники ділової активності підприємства, зокрема оборотність активів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань і власного капіталу;

визначити динаміку операційного і фінансового циклів підприємства;

провести факторне оцінювання резервів підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»;

застосувати кореляційний аналіз як допоміжний інструмент оцінювання взаємозв'язку між показниками ділової активності та фінансовим результатом;

економічно обґрунтувати заходи щодо підвищення ділової активності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес формування та підвищення ділової активності виробничого підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти оцінювання ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» і економічного обґрунтування напрямів її підвищення.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод теоретичного узагальнення застосовано для розкриття сутності ділової активності підприємства та систематизації підходів до її трактування. Метод аналізу і синтезу використано для дослідження факторів формування ділової активності та методичних підходів до її оцінювання. Метод порівняння застосовано для

оцінки динаміки показників діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр. Метод фінансово-економічного аналізу використано для дослідження ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та показників оборотності підприємства.

Коефіцієнтний метод застосовано для розрахунку показників ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності. Графічний метод використано для наочного відображення динаміки основних показників, результатів аналізу та прогнозних змін після впровадження запропонованих заходів. Факторний аналіз застосовано для оцінювання впливу зміни середньорічної вартості активів і коефіцієнта їх оборотності на чистий дохід, а також впливу чистого доходу і рентабельності продажу на чистий прибуток. Кореляційний аналіз використано як допоміжний інструмент для визначення напрямку та щільності зв'язку між показниками ділової активності та фінансовим результатом підприємства.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних авторів із питань ділової активності підприємства, фінансово-економічного аналізу, управління активами, оборотністю та фінансовими результатами, методичні матеріали щодо виконання кваліфікаційної роботи, а також фінансова звітність ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр. У роботі використано дані форм фінансової звітності малого підприємства, зокрема балансу та звіту про фінансові результати.

Під час підготовки роботи допоміжно використовувалися цифрові інструменти для пошуку та впорядкування літературних джерел. Зміст дослідження, розрахунки, висновки та пропозиції сформовано автором самостійно.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих підходів для оцінювання ділової активності виробничого підприємства, виявлення проблемних напрямів його діяльності та економічного обґрунтування заходів щодо її підвищення. Результати проведеного аналізу можуть бути використані для удосконалення управління

дебіторською заборгованістю, оптимізації запасів, прискорення обороту активів, активізації збуту продукції, контролю операційних витрат і скорочення фінансового циклу підприємства.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційної роботи були апробовані шляхом підготовки тез доповіді на тему «Ділова активність виробничого підприємства: оцінка та обґрунтування напрямів підвищення», опублікованих у матеріалах Міжнародної науково-технічної конференції «Наука, промисловість, суспільство» на базі Криворізького національного університету. У тезах висвітлено питання сутності ділової активності виробничого підприємства, методичних підходів до її оцінювання, визначення проблемних аспектів оборотності активів, дебіторської заборгованості, операційного та фінансового циклів, а також обґрунтування напрямів підвищення ділової активності з урахуванням специфіки виробничої діяльності.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді: Рябикіна К. Г., Немченко П. І. Ділова активність виробничого підприємства: оцінка та обґрунтування напрямів підвищення. Наука, промисловість, суспільство : матеріали Міжнародної науково-технічної конференції. Кривий Ріг : Криворізький національний університет, 2026. С. 367.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі розкрито теоретико-методичні основи дослідження ділової активності виробничого підприємства. У другому розділі проведено аналіз фінансово-економічного стану та ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ». У третьому розділі виконано факторне оцінювання резервів і економічно обґрунтовано напрями підвищення ділової активності підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність ділової активності підприємства та фактори її формування

У сучасних умовах господарювання результативність підприємства визначається не тільки обсягом ресурсів, якими воно володіє, а й тим, наскільки швидко та ефективно ці ресурси залучаються до виробництва, реалізації продукції та формування фінансового результату. Наявність виробничих потужностей, запасів, оборотних активів і власного капіталу сама по собі не гарантує стабільного розвитку підприємства. Якщо активи повільно обертаються, готова продукція затримується на складах, а кошти тривалий час залишаються у дебіторській заборгованості, підприємство може втратити ліквідність і прибутковість навіть за наявності значної майнової бази [12; 21; 28; 42].

У зв'язку з цим важливого значення набуває дослідження ділової активності підприємства. Саме ця характеристика дозволяє оцінити, наскільки інтенсивно підприємство здійснює господарську діяльність, як швидко його ресурси проходять повний виробничо-комерційний цикл і чи забезпечує цей процес отримання доходу та прибутку [14; 23; 31].

Ділова активність підприємства є складною економічною категорією, що поєднує ресурсний, фінансовий, виробничий, ринковий та управлінський аспекти діяльності. У широкому розумінні вона характеризує загальну економічну динаміку підприємства, його здатність підтримувати безперервний господарський оборот, виконувати зобов'язання перед контрагентами, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та забезпечувати розвиток [1; 10; 24; 38].

У фінансово-аналітичному розумінні ділова активність найчастіше оцінюється через систему показників оборотності. Такий підхід дає змогу визначити, наскільки швидко активи підприємства перетворюються у чистий дохід, скільки часу кошти перебувають у запасах і дебіторській заборгованості, як інтенсивно використовується власний капітал, а також як змінюється тривалість операційного та фінансового циклів [7; 26; 31; 39].

Для виробничого підприємства ділова активність має особливе значення, оскільки його діяльність пов'язана з послідовним проходженням кількох етапів: придбанням ресурсів, формуванням виробничих запасів, виготовленням продукції, її зберіганням, реалізацією та отриманням коштів від покупців. Уповільнення будь-якого з цих етапів призводить до вилучення коштів з обороту, зниження платоспроможності, збільшення потреби у фінансуванні та погіршення фінансових результатів [15; 28; 42].

У науковій літературі поняття ділової активності підприємства трактується по-різному. Це пов'язано з тим, що ця категорія охоплює не лише фінансові показники, а й ринкову поведінку підприємства, ефективність управління ресурсами, якість розрахунків із контрагентами та здатність підприємства до розвитку. Підходи окремих науковців до визначення ділової активності підприємства наведено в табл. 1.1 [1; 2; 8; 10; 12; 15; 21; 24; 25; 36; 38; 40].

Аналіз наведених підходів свідчить, що у науковій літературі відсутнє єдине універсальне трактування поняття «ділова активність підприємства». Це пояснюється багатогранністю самої категорії, оскільки вона охоплює фінансові, ресурсні, виробничі, ринкові та управлінські характеристики діяльності підприємства [10; 12; 24].

Фінансовий підхід акцентує увагу на швидкості обороту коштів, активів і капіталу. Його перевагою є можливість кількісного вимірювання ділової активності за допомогою системи показників оборотності. Саме цей підхід є важливим для аналітичної частини кваліфікаційної роботи, оскільки дозволяє оцінити, наскільки інтенсивно підприємство використовує активи, запаси,

дебіторську заборгованість і власний капітал [7; 26; 31; 39].

Таблиця 1.1 – Підходи науковців до визначення поняття «ділова активність підприємства»

Науковець	Трактування ділової активності підприємства	Основний акцент у підході
О. О. Заїкіна	Ділова активність розглядається як комплексна характеристика діяльності підприємства, що відображає його зусилля щодо просування на ринках продукції, праці та капіталу	Комплексність діяльності та ринкова спрямованість
Т. Л. Костенко, В. С. Рижиков	Ділова активність пов'язується з ефективністю формування та використання фінансових ресурсів, насамперед зі швидкістю обороту коштів	Фінансовий аспект і швидкість обороту ресурсів
Ю. С. Цал-Цалко	Ділова активність розглядається через поєднання внутрішньої та зовнішньої ефективності підприємства	Внутрішня організація діяльності та зовнішня ринкова результативність
О. О. Воронко, Р. М. Воронко	Ділова активність характеризується через маркетингову діяльність, просування продукції, формування бренду, комунікацію зі споживачами та соціальну відповідальність	Маркетинговий підхід і взаємодія з ринком
О. М. Анісімова	У широкому розумінні ділова активність пов'язується з комерційним і маркетинговим просуванням підприємства, а у вузькому — з якістю управлінських рішень та ефективністю використання можливостей підприємства	Управлінські рішення та використання виробничо-комерційного потенціалу
Є. Ю. Антипенко	Ділова активність визначається як комплексна характеристика діяльності підприємства, що поєднує ресурсний потенціал, результативність і можливості розвитку	Комплексна оцінка діяльності та розвитку
Г. Г. Кірейцев	Ділова активність пов'язується з використанням ресурсів підприємства та здатністю забезпечувати ефективний господарський оборот	Ресурсний підхід і ефективність використання активів
Л. О. Коваленко	Ділова активність розглядається як характеристика, що відображає результативність використання економічного потенціалу підприємства та його здатність до розвитку	Економічний потенціал і розвиток
Н. В. Соловей	Ділова активність трактується як динамічна характеристика, пов'язана зі здатністю підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища	Адаптивність і динамічність діяльності
Г. Ю. Ткачук	Ділова активність визначається через ефективність використання активів підприємства та джерел їх формування, якість управління ними, а також можливості функціонування і розвитку	Активи, джерела фінансування та якість управління

Джерело: узагальнено автором за [1; 2; 8; 10; 12; 15; 21; 24; 25; 36; 38; 40]

Ресурсний підхід розглядає ділову активність через ефективність

використання ресурсів підприємства. Для виробничих підприємств цей підхід має особливе значення, оскільки їх діяльність безпосередньо залежить від стану основних засобів, оборотних активів, виробничих запасів, потужностей і трудових ресурсів. У межах такого підходу ділова активність показує, чи забезпечують наявні ресурси достатній обсяг реалізації та позитивний фінансовий результат [1; 15; 21].

Маркетинговий підхід пов'язує ділову активність із ринковою поведінкою підприємства, його здатністю просувати продукцію, підтримувати взаємодію з покупцями та формувати конкурентні переваги. Для виробничого підприємства це також важливо, оскільки навіть за наявності достатнього виробничого потенціалу низька збутова активність може призводити до накопичення готової продукції, зменшення чистого доходу та погіршення фінансових результатів [8; 16; 28].

Управлінський підхід розглядає ділову активність як результат якості прийнятих управлінських рішень. У цьому аспекті вона залежить від того, наскільки ефективно підприємство планує виробництво, управляє запасами, контролює дебіторську заборгованість, організовує збут і регулює витрати. Саме управлінський підхід дає змогу перейти від констатації проблем до визначення конкретних резервів підвищення ділової активності [17; 30; 31].

Отже, різні науковці розглядають ділову активність із різних позицій, однак більшість підходів об'єднує спільна ідея: ділова активність характеризує не сам факт здійснення господарської діяльності, а її інтенсивність, результативність і здатність підприємства забезпечувати ефективний рух ресурсів. Для цілей цієї кваліфікаційної роботи найбільш доцільним є поєднання фінансового, ресурсного та управлінського підходів, оскільки вони дозволяють оцінити ділову активність виробничого підприємства через оборотність активів, ефективність використання ресурсів, стан розрахунків із контрагентами та вплив управлінських рішень на фінансовий результат [12; 14; 23; 24].

Проведений аналіз наукових підходів дає підстави стверджувати, що

ділова активність підприємства є багатокомпонентною економічною категорією. Вона не обмежується лише показниками оборотності або обсягом реалізації, а охоплює ширше коло характеристик: ефективність використання ресурсів, здатність підприємства формувати дохід, підтримувати ринкову активність, забезпечувати платіжну дисципліну та приймати управлінські рішення, спрямовані на прискорення господарського обороту.

З метою систематизації розглянутих наукових позицій доцільно узагальнити основні підходи до трактування ділової активності підприємства за змістовими ознаками. Таке узагальнення наведено в табл. 1.2 [12; 21; 23; 24].

Таблиця 1.2 – Основні підходи до трактування ділової активності підприємства

Підхід	Зміст підходу	Основний акцент
Ресурсний	Ділова активність розглядається як здатність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси у процесі господарської діяльності	Віддача активів, капіталу, оборотних коштів
Оборотний	Ділова активність визначається через швидкість обороту активів, запасів, дебіторської заборгованості та капіталу	Швидкість перетворення ресурсів у дохід і грошові кошти
Фінансово-результативний	Ділова активність пов'язується зі здатністю підприємства формувати дохід, прибуток і підтримувати рентабельність	Результативність господарського обороту
Ринковий	Ділова активність характеризує здатність підприємства підтримувати позиції на ринку, розширювати збут і взаємодіяти з покупцями	Обсяг реалізації, попит, конкурентоспроможність
Управлінський	Ділова активність розглядається як результат управлінських рішень щодо активів, запасів, розрахунків, витрат і збуту	Пошук резервів підвищення ефективності діяльності
Узагальнений	Ділова активність є комплексною характеристикою інтенсивності господарської діяльності підприємства	Поєднання ресурсного, фінансового, ринкового й управлінського аспектів

Джерело: узагальнено автором за [12; 21; 23; 24].

Узагальнення підходів, наведених у табл. 1.2, показує, що ділова активність підприємства має міждисциплінарний характер. Її можна розглядати як фінансову, ресурсну, ринкову та управлінську характеристику

одночасно. Саме тому для її оцінювання недостатньо використовувати один окремий показник. Необхідним є комплексний підхід, який дозволяє оцінити як швидкість обороту активів, так і здатність підприємства формувати фінансовий результат [14; 16; 31].

Для цілей цієї кваліфікаційної роботи ділова активність виробничого підприємства розглядається як здатність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси, забезпечувати достатній обсяг реалізації продукції, прискорювати оборот активів, своєчасно повертати кошти з дебіторської заборгованості та формувати позитивний фінансовий результат [12; 15; 23; 33].

Ділова активність тісно пов'язана з іншими характеристиками фінансово-господарського стану підприємства, зокрема з ліквідністю, фінансовою стійкістю, рентабельністю та платоспроможністю. Висока швидкість обороту активів сприяє швидшому поверненню коштів у господарський оборот, зменшенню потреби у зовнішньому фінансуванні та підвищенню можливостей підприємства щодо своєчасного виконання поточних зобов'язань. Натомість уповільнення ділової активності може спричинити накопичення запасів, збільшення дебіторської заборгованості, нестачу грошових коштів і погіршення фінансових результатів [20; 22; 26; 40].

Ділова активність не є ізольованою характеристикою, оскільки вона відображає взаємозв'язок між ресурсами підприємства та результатами їх використання. Наявність активів сама по собі не гарантує ефективності діяльності. Важливим є те, наскільки швидко ці активи залучаються до господарського процесу, який обсяг доходу вони формують і чи забезпечують позитивний фінансовий результат. Саме тому при оцінюванні ділової активності необхідно враховувати не лише вартість майна підприємства, а й швидкість його обороту [14; 15; 31].

У практиці фінансового аналізу ділову активність часто пов'язують із поняттям оборотності. Оборотність показує, скільки разів протягом певного періоду активи або їх окремі елементи здійснюють повний цикл перетворення

у дохід. Чим вищою є оборотність, тим активніше підприємство використовує власні ресурси. Водночас для виробничого підприємства надмірне прискорення обороту без урахування технологічних і збутових особливостей також може створювати ризики, оскільки для забезпечення стабільного виробничого процесу необхідно підтримувати достатній рівень запасів сировини, матеріалів і готової продукції [7; 26; 31; 39].

Для виробничого підприємства ділова активність має подвійне значення. З одного боку, вона характеризує здатність підтримувати безперервність виробничого процесу. З іншого боку, вона відображає результативність комерційної діяльності, тобто здатність підприємства реалізовувати виготовлену продукцію та отримувати кошти від покупців. Тому ділова активність виробничого підприємства залежить не лише від обсягів виробництва, а й від організації збуту, управління дебіторською заборгованістю, контролю запасів і витрат [15; 28; 42].

Таблиця 1.3 – Характерні ознаки ділової активності підприємства

Ознака	Зміст ознаки	Прояв у діяльності підприємства
Інтенсивність використання ресурсів	Відображає, наскільки активно підприємство використовує наявні активи, капітал і оборотні кошти	Зростання оборотності активів, підвищення фондівіддачі, збільшення доходу
Швидкість господарського обороту	Характеризує час, протягом якого ресурси проходять повний цикл від придбання до отримання коштів	Скорочення тривалості обороту запасів, дебіторської заборгованості та операційного циклу
Результативність діяльності	Показує здатність підприємства перетворювати господарську активність у фінансовий результат	Формування прибутку, зростання рентабельності, підвищення ефективності витрат
Платіжна дисципліна	Відображає своєчасність розрахунків із покупцями, постачальниками, бюджетом і працівниками	Скорочення простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості
Адаптивність до змін середовища	Характеризує здатність підприємства реагувати на зміну попиту, цін, конкуренції та умов постачання	Перегляд виробничої програми, збутової політики, умов розрахунків
Управлінська спрямованість	Показує залежність ділової активності від якості управлінських рішень	Оптимізація запасів, контроль витрат, активізація збуту, робота з дебіторами

Джерело: узагальнено автором за [1; 12; 21; 23; 24].

Наведені ознаки показують, що ділова активність підприємства має не лише фінансовий, а й організаційно-управлінський зміст. Її не можна оцінювати лише за одним показником, оскільки вона охоплює рух активів, формування доходу, якість розрахунків, ефективність використання ресурсів і здатність підприємства реагувати на зміни зовнішнього середовища [12; 17; 30].

Особливе значення має швидкість господарського обороту. Якщо активи повільно перетворюються у дохід і грошові кошти, підприємство може мати достатній обсяг майна, але водночас відчувати нестачу ліквідних ресурсів для виконання поточних зобов'язань. У такому випадку проблема полягає не стільки у нестачі активів, скільки у недостатній швидкості їх руху [7; 26; 31].

Для виробничого підприємства важливо підтримувати раціональне співвідношення між швидкістю обороту і стабільністю виробничого процесу. Недостатній обсяг запасів може призвести до перебоїв у виробництві, а надмірний — до заморожування коштів у матеріальних ресурсах або готовій продукції. Аналогічно, надання покупцям відстрочки платежу може сприяти збільшенню обсягів реалізації, але надмірне зростання дебіторської заборгованості погіршує ліквідність і подовжує фінансовий цикл [15; 19; 28].

Ділова активність підприємства формується під впливом сукупності факторів, які доцільно поділяти на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори визначають умови функціонування підприємства на ринку, тоді як внутрішні відображають якість управління ресурсами, виробництвом, збутом, витратами та розрахунками з контрагентами. Узагальнена схема факторів формування ділової активності виробничого підприємства наведена на рис. 1.1 [16; 21; 30; 42].

Зовнішні фактори формують середовище, у межах якого підприємство здійснює виробничу та збутову діяльність. Підприємство не може повністю усунути їх вплив, однак повинно враховувати зміну ринкового попиту, рівня конкуренції, платоспроможності покупців, умов постачання та стану галузі під

час планування виробництва, реалізації продукції та фінансової політики [5; 16; 42].

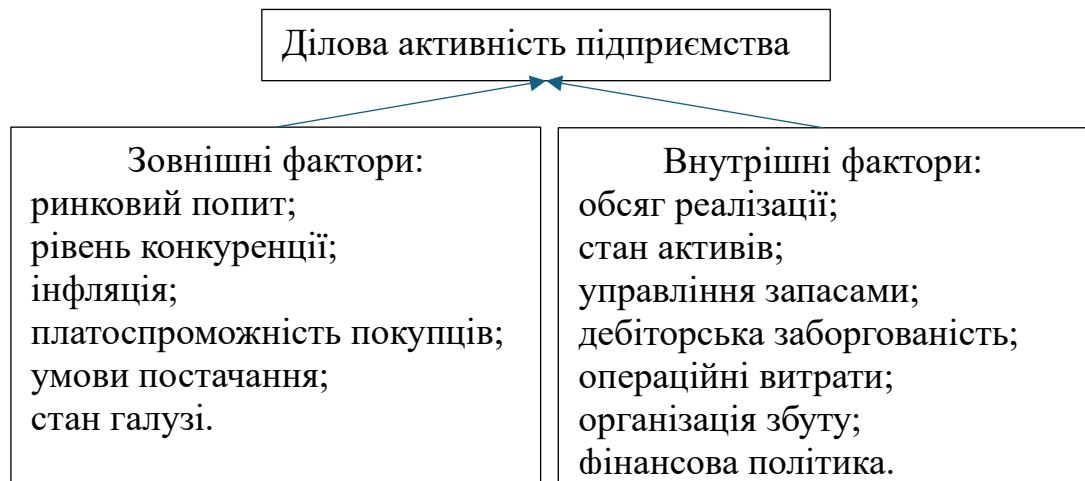

Рисунок 1.1 – Фактори формування ділової активності виробничого підприємства . Джерело: узагальнено автором за [16; 21; 30; 42].

Внутрішні фактори значною мірою залежать від самого підприємства та прийнятих управлінських рішень. Саме вони є основною базою для пошуку резервів підвищення ділової активності. Підприємство може впливати на обсяг запасів, строки надання відстрочки платежу, роботу з дебіторами, структуру витрат, завантаження активів та інтенсивність збуту. Тому аналіз внутрішніх факторів має прикладне значення, оскільки дозволяє визначити конкретні напрями покращення фінансово-господарської діяльності [17; 30; 31].

Фактори, наведені у табл. 1.4, взаємопов'язані між собою. Наприклад, зниження попиту на продукцію може призвести до накопичення запасів готової продукції, зменшення чистого доходу та погіршення оборотності активів. Низька платоспроможність покупців сприяє зростанню дебіторської заборгованості, що подовжує фінансовий цикл і збільшує потребу підприємства у додаткових джерелах фінансування [16; 21; 42].

Виробничі фактори також мають значний вплив на ділову активність. Стан основних засобів визначає можливості підприємства щодо випуску продукції, рівень продуктивності та собівартість виробництва. Якщо

виробничі потужності використовуються не повністю, активи підприємства не забезпечують достатнього обсягу реалізації, що призводить до зниження їх оборотності [15; 28; 42].

Таблиця 1.4 – Фактори впливу на ділову активність виробничого підприємства

Група факторів	Фактор	Характер впливу на ділову активність
Ринкові	Попит на продукцію	Визначає можливості реалізації продукції та формування чистого доходу
Ринкові	Рівень конкуренції	Впливає на ціни, обсяги збуту, умови роботи з покупцями
Фінансові	Платоспроможність покупців	Визначає швидкість повернення коштів і рівень дебіторської заборгованості
Виробничі	Стан основних засобів	Впливає на виробничі можливості, собівартість і стабільність випуску продукції
Виробничі	Забезпеченість запасами	Визначає безперервність виробничого процесу та тривалість обороту запасів
Збутові	Організація реалізації продукції	Впливає на обсяг чистого доходу, швидкість продажу готової продукції та оборотність активів
Розрахункові	Дебіторська заборгованість	Визначає строк повернення коштів у господарський оборот
Витратні	Операційні витрати	Впливають на фінансовий результат і рентабельність діяльності
Управлінські	Якість планування і контролю	Визначає здатність підприємства своєчасно виявляти проблеми та реалізовувати резерви

Джерело: узагальнено автором за [12; 16; 21; 30; 42].

Розрахункові фактори є особливо важливими для фінансового стану підприємства. Навіть за наявності реалізації продукції підприємство може зіткнутися з нестачею грошових коштів, якщо покупці несвоєчасно погашають заборгованість. Тому управління дебіторською заборгованістю є одним із ключових напрямів підвищення ділової активності [4; 19; 26].

Управлінські фактори об'єднують усі попередні групи, оскільки саме якість управлінських рішень визначає, наскільки ефективно підприємство реагує на зміни середовища, планує виробництво, організовує збут, контролює запаси, витрати та розрахунки з контрагентами. Тому підвищення ділової активності потребує не лише фінансових ресурсів, а й удосконалення системи

управління поточною діяльністю [17; 30; 31].

Отже, ділова активність виробничого підприємства є комплексною характеристикою, що відображає інтенсивність використання ресурсів, швидкість господарського обороту, ефективність управління запасами, стан розрахунків із контрагентами та здатність підприємства формувати позитивний фінансовий результат. Її рівень залежить від поєднання зовнішніх і внутрішніх факторів, однак основні резерви підвищення ділової активності пов'язані саме з внутрішнім управлінням активами, запасами, дебіторською заборгованістю, збутом і витратами. Для кількісної оцінки цих процесів необхідно застосовувати систему методичних показників, що дозволяє перейти від загальної характеристики ділової активності до її конкретного економічного вимірювання [12; 15; 23; 33].

1.2. Методичні підходи до оцінювання ділової активності виробничого підприємства

Дослідження ділової активності підприємства є важливою частиною фінансово-економічного аналізу, оскільки воно дає змогу оцінити не лише наявність ресурсів, а й результативність їх використання у процесі господарської діяльності. Якщо показники майнового стану переважно фіксують обсяг активів на певну дату, то показники ділової активності характеризують їх рух, швидкість обороту та здатність забезпечувати формування доходу [20; 22; 26; 40].

Для виробничого підприємства така оцінка має особливе значення, оскільки його діяльність пов'язана з проходженням коштів через кілька послідовних стадій. Спочатку ресурси авансуються у закупівлю сировини, матеріалів та інших виробничих запасів, далі вони використовуються у процесі виготовлення продукції, після чого готова продукція реалізується покупцям. Завершальним етапом є надходження грошових коштів, яке часто відбувається

не одразу, а після виникнення дебіторської заборгованості [15; 28; 42].

Чим швидше підприємство проходить цей виробничо-комерційний цикл, тим менше коштів вилучається з обороту і тим вищою є його здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Уповільнення обороту, навпаки, може призводити до накопичення запасів, зростання дебіторської заборгованості, дефіциту грошових коштів і посилення залежності від короткострокових джерел фінансування [19; 26; 31].

Методика оцінювання ділової активності повинна мати комплексний характер. Її недоцільно обмежувати лише розрахунком коефіцієнтів оборотності, оскільки швидкість руху активів залежить від загального фінансово-економічного стану підприємства, структури активів, джерел їх формування, рівня прибутковості та платоспроможності. Тому аналіз ділової активності доцільно починати із загальної діагностики діяльності підприємства [20; 22; 31; 40].

На першому етапі необхідно оцінити основні техніко-економічні показники, активи, пасиви, доходи, витрати та фінансові результати. Це дозволяє сформуванню уявлення про масштаби діяльності підприємства, його ресурсну базу та результативність господарського процесу. На другому етапі доцільно дослідити ліквідність, фінансову стійкість і рентабельність, оскільки саме ці показники відображають фінансові наслідки прискорення або уповільнення обороту активів [20; 22; 40].

Безпосередній аналіз ділової активності передбачає розрахунок показників оборотності активів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань і власного капіталу. Крім того, важливим елементом методики є визначення операційного та фінансового циклів, які показують тривалість перебування коштів у господарському обороті підприємства [7; 26; 31; 39].

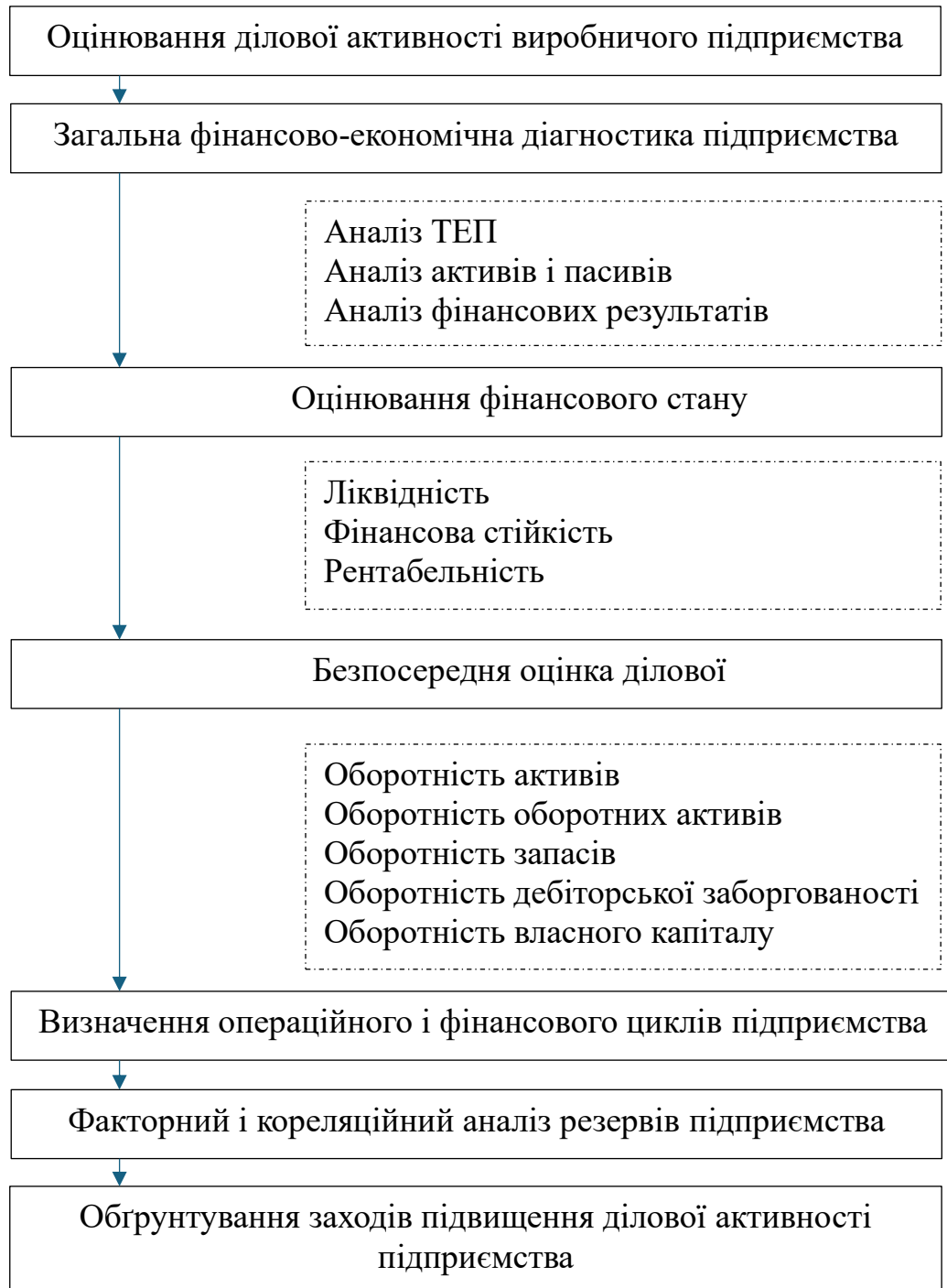

Рисунок 1.2 – Логіка оцінювання ділової активності виробничого підприємства. Джерело: узагальнено автором за [20; 22; 31; 40].

Рисунок 1.2 узагальнює послідовність оцінювання ділової активності виробничого підприємства. Запропонована логіка передбачає перехід від загальної фінансово-економічної діагностики до оцінювання фінансового

стану, а потім — до безпосереднього аналізу оборотності ресурсів. Завершальним етапом є факторний і кореляційний аналіз, які дозволяють не лише встановити факт зміни показників, а й пояснити причини цих змін та визначити можливі резерви підвищення ділової активності [20; 22; 31].

Методичний підхід до оцінювання ділової активності виробничого підприємства можна подати у вигляді таких етапів:

1. аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства;
2. дослідження складу, структури та динаміки активів;
3. оцінювання джерел формування майна підприємства;
4. аналіз доходів, витрат і фінансових результатів;
5. оцінювання ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності;
6. розрахунок показників оборотності активів, запасів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань і власного капіталу;
7. визначення операційного та фінансового циклів;
8. проведення факторного аналізу резервів підвищення ділової активності;
9. використання кореляційного аналізу для уточнення взаємозв'язку між показниками [20; 22; 31; 40].

Така послідовність дозволяє не лише зафіксувати зміну окремих показників, а й установити, які саме елементи діяльності підприємства потребують удосконалення. Для виробничого підприємства такими елементами найчастіше є управління запасами, контроль дебіторської заборгованості, ефективність використання активів, організація збуту та рівень витрат.

Перший етап оцінювання ділової активності передбачає аналіз основних техніко-економічних показників підприємства. До таких показників належать чистий дохід від реалізації продукції, собівартість, чистий фінансовий результат, середньооблікова чисельність працівників, продуктивність праці, обсяг активів, власний капітал, поточні зобов'язання, дебіторська та кредиторська заборгованість. Саме ці показники формують початкове

уявлення про масштаби діяльності підприємства, його ресурсний потенціал і результативність господарського процесу [20; 22; 40].

Таблиця 1.5 – Основні етапи оцінювання ділової активності виробничого підприємства

Етап оцінювання	Зміст етапу	Значення для аналізу ділової активності
Аналіз техніко-економічних показників	Дослідження чистого доходу, собівартості, прибутку, чисельності працівників, продуктивності праці, активів і зобов'язань	Формує загальне уявлення про масштаби та результативність діяльності підприємства
Аналіз активів і пасивів	Оцінювання майна підприємства та джерел його формування	Дозволяє визначити ресурсну базу підприємства і структуру фінансування
Аналіз фінансових результатів	Дослідження доходів, витрат, прибутку або збитку	Показує, чи забезпечує господарська активність позитивний економічний результат
Оцінка ліквідності	Визначення здатності підприємства погашати поточні зобов'язання	Дає змогу оцінити реальну платоспроможність підприємства
Оцінка фінансової стійкості	Аналіз співвідношення власного капіталу і зобов'язань	Характеризує рівень фінансової незалежності підприємства
Оцінка рентабельності	Визначення прибутковості продажу, активів, витрат і власного капіталу	Дає змогу оцінити ефективність формування прибутку
Аналіз оборотності	Розрахунок швидкості обороту активів, запасів, дебіторської заборгованості та капіталу	Є основою безпосереднього оцінювання ділової активності
Аналіз операційного та фінансового циклів	Визначення тривалості проходження коштів через основні стадії обороту	Показує, як довго кошти перебувають у господарському процесі
Факторний і кореляційний аналіз	Оцінювання впливу окремих факторів на дохід, прибуток і показники оборотності	Дозволяє обґрунтувати резерви підвищення ділової активності

Джерело: узагальнено автором за [20; 22; 31; 40].

Наступним важливим напрямом є аналіз активів, оскільки вони є основою виробничої та комерційної діяльності підприємства. Для виробничого суб'єкта господарювання особливе значення мають основні засоби, виробничі запаси, готова продукція, дебіторська заборгованість і грошові кошти. Проте збільшення активів не завжди означає покращення

діяльності. Якщо зростання майна не супроводжується збільшенням чистого доходу або прибутку, це може свідчити про зниження віддачі ресурсів і погіршення їх оборотності [19; 22; 31].

Фінансові результати відображають кінцевий ефект господарського обороту. Якщо підприємство має достатній обсяг активів і здійснює операційну діяльність, але при цьому отримує збиток, це свідчить про недостатню результативність використання ресурсів. Тому аналіз ділової активності доцільно поєднувати з оцінюванням доходів, витрат, прибутку та показників рентабельності [3; 20; 22].

Для більш повної характеристики фінансового стану підприємства у процесі дослідження ділової активності доцільно використовувати показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності. Вони не є прямими показниками оборотності, однак дають змогу оцінити наслідки прискорення або уповільнення господарського обороту. Зокрема, повільне перетворення активів у грошові кошти може погіршувати ліквідність, збільшувати потребу в поточних зобов'язаннях і знижувати прибутковість діяльності [11; 20; 22; 26].

Рисунок 1.3 – Взаємозв'язок ділової активності з фінансовим станом підприємства. Джерело: узагальнено автором за [11; 20; 22; 26].

Рис. 1.3 ілюструє взаємозв'язок ділової активності з основними характеристиками фінансового стану підприємства. Прискорення обороту активів позитивно впливає на ліквідність, оскільки кошти швидше повертаються у господарський оборот. Зменшення тривалості фінансового

циклу знижує потребу у додатковому фінансуванні, що сприяє зміцненню фінансової стійкості. Крім того, ефективне використання активів створює передумови для збільшення доходу та підвищення рентабельності [20; 22; 26].

Показники ліквідності дозволяють оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Вони показують, наскільки оборотні активи можуть бути використані для розрахунків із постачальниками, бюджетом, працівниками та іншими кредиторами. Для дослідження ділової активності ці показники важливі тому, що уповільнення обороту запасів або дебіторської заборгованості може призводити до нестачі грошових коштів навіть за наявності достатнього обсягу оборотних активів [3; 20; 22; 26].

Таблиця 1.6 – Показники ліквідності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Бажана тенденція
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Відображає, скільки гривень оборотних активів припадає на 1 грн поточних зобов'язань	Збереження на достатньому рівні або зростання
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	Показує можливість погашення поточних зобов'язань без урахування найменш ліквідної частини оборотних активів	Зростання
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	Характеризує частку поточних зобов'язань, яку підприємство може погасити негайно	Зростання
Власний оборотний капітал	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	Показує частину оборотних активів, що залишається у розпорядженні підприємства після покриття поточних зобов'язань	Додатне значення та зростання

Джерело: узагальнено автором за [3; 20; 22; 26; 40].

Показники ліквідності тісно пов'язані з якістю оборотних активів. Якщо значна частина оборотних активів зосереджена у запасах або дебіторській

заборгованості, підприємство може формально мати достатній рівень поточної ліквідності, але фактично відчувати дефіцит грошових коштів. Тому під час аналізу важливо оцінювати не лише загальний обсяг оборотних активів, а й швидкість їх перетворення у грошову форму [19; 22; 26].

Фінансова стійкість характеризує спроможність підприємства підтримувати збалансовану структуру джерел фінансування. Для виробничого підприємства це має особливе значення, оскільки виробничий процес потребує постійного фінансування запасів, розрахунків із постачальниками, оплати праці та інших поточних витрат. Якщо оборотність активів сповільнюється, підприємство може частіше звертатися до короткострокових джерел фінансування, що підвищує фінансові ризики [3; 11; 20; 40].

Таблиця 1.7 – Показники фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Бажана тенденція
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Валюта балансу	Показує частку активів, сформованих за рахунок власного капіталу	Зростання
Коефіцієнт фінансової залежності	Валюта балансу / Власний капітал	Відображає рівень залежності підприємства від залучених джерел фінансування	Зменшення
Коефіцієнт фінансового ризику	Зобов'язання / Власний капітал	Показує, скільки зобов'язань припадає на 1 грн власного капіталу	Зменшення
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власний оборотний капітал / Власний капітал	Характеризує частку власного капіталу, що перебуває у мобільній формі	Підтримання на раціональному рівні
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	Власний оборотний капітал / Оборотні активи	Відображає частку оборотних активів, профінансованих за рахунок власних стабільних джерел	Зростання

Джерело: узагальнено автором за [3; 11; 20; 22; 40].

Показники фінансової стійкості дозволяють оцінити, наскільки безпечно підприємство фінансує свою діяльність. Якщо при зниженні оборотності активів одночасно зростають поточні зобов'язання, це може свідчити про те,

що підприємство компенсує нестачу власних оборотних коштів за рахунок короткострокового фінансування. Така ситуація посилює фінансову залежність і може негативно позначатися на стабільності господарської діяльності [11; 20; 40].

Рентабельність відображає здатність підприємства отримувати прибуток у розрахунку на дохід, витрати, активи або власний капітал. У межах дослідження ділової активності рентабельність має важливе значення, оскільки швидкість обороту ресурсів повинна супроводжуватися позитивним фінансовим результатом. Якщо підприємство активно використовує ресурси, але не формує прибутку, це свідчить про проблеми у співвідношенні доходів і витрат [3; 22; 26; 39].

Таблиця 1.8 – Показники рентабельності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Бажана тенденція
Рентабельність реалізації за валовим прибутком	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times 100$	Показує частку валового прибутку у чистому доході підприємства	Зростання
Рентабельність продажу за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times 100$	Відображає суму чистого прибутку, що припадає на 100 грн чистого доходу	Зростання
Рентабельність витрат	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Витрати}} \times 100$	Характеризує прибутковість понесених витрат	Зростання
Рентабельність активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість активів}} \times 100$	Показує ефективність використання активів для формування прибутку	Зростання
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість власного капіталу}} \times 100$	Відображає прибутковість власного капіталу підприємства	Зростання

Джерело: узагальнено автором за [3; 22; 26; 39].

Безпосередню характеристику ділової активності забезпечує система показників оборотності. Зростання коефіцієнтів оборотності зазвичай свідчить про більш інтенсивне використання ресурсів, тоді як збільшення тривалості обороту вказує на уповільнення руху коштів у господарському процесі [7; 26; 31; 39].

Таблиця 1.9 – Методика розрахунку показників ділової активності підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст	Бажана тенденція
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід / Середньорічна вартість активів	Показує, скільки гривень чистого доходу формує 1 грн активів	Зростання
Тривалість обороту активів	365 / Коефіцієнт оборотності активів	Відображає кількість днів, необхідних для одного обороту активів	Зменшення
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід / Середньорічна вартість оборотних активів	Показує швидкість перетворення оборотних активів у дохід	Зростання
Тривалість обороту оборотних активів	365 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Характеризує тривалість одного обороту оборотних активів	Зменшення
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість запасів	Відображає швидкість використання та оновлення запасів	Зростання
Тривалість обороту запасів	365 / Коефіцієнт оборотності запасів	Показує середній строк перебування коштів у запасах	Зменшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід / Середньорічна дебіторська заборгованість	Характеризує швидкість повернення коштів від покупців	Зростання
Період погашення дебіторської заборгованості	365 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Показує середній строк надходження коштів від дебіторів	Зменшення
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна величина поточних зобов'язань	Показує швидкість погашення короткострокових зобов'язань у процесі діяльності	Підтримання на контрольованому рівні
Період погашення поточних зобов'язань	365 / Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань	Характеризує середній строк погашення поточних зобов'язань	Оптимальне значення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід / Середньорічна вартість власного капіталу	Відображає інтенсивність використання власного капіталу для формування доходу	Зростання
Фондовіддача	Чистий дохід / Середньорічна вартість основних засобів	Показує, скільки чистого доходу припадає на 1 грн основних засобів	Зростання

Джерело: узагальнено автором за [7; 20; 22; 26; 31; 39; 40].

Для виробничого підприємства найбільш важливими серед показників оборотності є показники, що характеризують рух запасів і дебіторської заборгованості. Оборотність запасів дає змогу оцінити, наскільки швидко сировина, матеріали, незавершене виробництво та готова продукція проходять виробничо-збутовий процес. Якщо тривалість обороту запасів збільшується, це може свідчити про накопичення матеріальних ресурсів, уповільнення реалізації, зниження попиту або недостатню узгодженість між виробничою програмою і фактичними обсягами продажу [15; 19; 28; 42].

Оборотність дебіторської заборгованості відображає швидкість повернення коштів від покупців. Для підприємства важливо не лише здійснити реалізацію продукції, а й забезпечити своєчасне надходження оплати. Збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості означає, що кошти довше перебувають поза господарським оборотом. Це погіршує ліквідність, подовжує фінансовий цикл і може збільшувати потребу підприємства у залученні додаткових джерел фінансування [4; 19; 26; 31].

Окремої уваги потребує період погашення поточних зобов'язань. Його збільшення може тимчасово підтримувати платоспроможність підприємства, оскільки воно довше користується коштами постачальників та інших кредиторів. Водночас надмірне затягування розрахунків може негативно впливати на ділову репутацію підприємства, умови постачання та стабільність операційної діяльності. Тому цей показник доцільно оцінювати не ізольовано, а у взаємозв'язку з періодом погашення дебіторської заборгованості та тривалістю операційного циклу [20; 22; 26].

Узагальнюючими показниками швидкості руху коштів у господарській діяльності є операційний та фінансовий цикли. Операційний цикл характеризує період від моменту авансування коштів у запаси до моменту їх повернення у вигляді оплати від покупців. Він охоплює виробництво продукції, її реалізацію та погашення дебіторської заборгованості. Фінансовий цикл показує, протягом якого періоду підприємство фактично фінансує поточну діяльність власними або залученими ресурсами [20; 22; 31].

Операційний цикл = Тривалість обороту запасів + Період погашення дебіторської заборгованості

Фінансовий цикл = Операційний цикл – Період погашення поточних зобов'язань

Скорочення операційного циклу свідчить про прискорення проходження ресурсів через виробництво, реалізацію та розрахунки з покупцями. Для виробничого підприємства це є позитивною тенденцією, оскільки кошти швидше повертаються у господарський оборот. Скорочення фінансового циклу означає зменшення періоду, протягом якого підприємство потребує фінансування поточної діяльності. Якщо фінансовий цикл є надто тривалим, підприємство може відчувати дефіцит грошових коштів навіть за наявності реалізації продукції [19; 22; 26; 31].

Схематично логіку формування операційного та фінансового циклів виробничого підприємства доцільно подати на рис. 1.4.

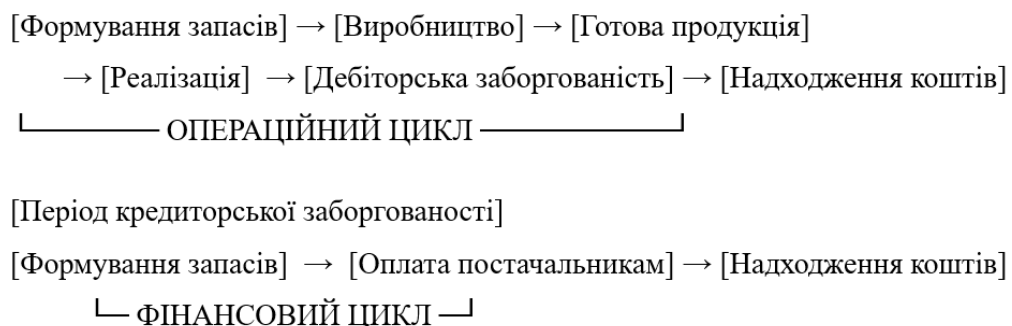

Рисунок 1.4 – Формування операційного та фінансового циклів виробничого підприємства. Джерело: узагальнено автором за [20; 22; 31].

Дані рис. 1.4 показують, що операційний цикл охоплює основні стадії виробничо-комерційного процесу: формування запасів, виробництво, формування готової продукції, реалізацію, виникнення дебіторської заборгованості та надходження коштів від покупців. Чим коротшим є цей цикл, тим швидше ресурси підприємства перетворюються у грошові кошти [20; 22;

31].

Фінансовий цикл є частиною операційного циклу та характеризує період між оплатою ресурсів постачальникам і надходженням коштів від покупців. Саме протягом цього періоду підприємство має фінансувати поточну діяльність власними або залученими коштами. Тому скорочення фінансового циклу є важливим напрямом підвищення ділової активності, оскільки воно зменшує потребу в додатковому фінансуванні оборотних активів [19; 26; 31].

Для виявлення резервів підвищення ділової активності доцільно застосовувати факторний аналіз. Його призначення полягає у кількісному визначенні впливу окремих чинників на зміну результативного показника. У межах дослідження ділової активності важливим є встановлення того, за рахунок чого змінюється чистий дохід підприємства: через зміну обсягу активів або через зміну інтенсивності їх використання [3; 20; 22; 40].

$$\text{Чистий дохід} = \text{Середньорічна вартість активів} \times \text{Коефіцієнт оборотності активів}$$

Застосування цієї моделі дозволяє оцінити, чи достатньо ефективно підприємство використовує наявну ресурсну базу. Якщо середньорічна вартість активів зростає, але чистий дохід зменшується, це свідчить про погіршення оборотності активів. У такому разі головним резервом підвищення ділової активності стає не просте нарощування активів, а підвищення їх віддачі [7; 23; 31].

Для оцінювання зміни фінансового результату може використовуватися модель залежності чистого прибутку від чистого доходу та рентабельності продажу.

$$\text{Чистий прибуток} = \text{Чистий дохід} \times \text{Рентабельність продажу}$$

Ця модель дає змогу визначити, що саме вплинуло на зміну прибутку: скорочення обсягів реалізації чи погіршення прибутковості продажу. Для виробничого підприємства така оцінка є важливою, оскільки збільшення

чистого доходу саме по собі не гарантує покращення фінансового результату. Якщо одночасно зростають витрати або знижується маржинальність продукції, підприємство може залишатися збитковим навіть за наявності реалізації [20; 22; 39].

Додатковим інструментом дослідження може бути кореляційний аналіз. Він дозволяє оцінити напрям і щільність зв'язку між показниками ділової активності та фінансовим результатом підприємства. За його допомогою можна визначити, які фактори найбільш тісно пов'язані з чистим прибутком: чистий дохід, оборотність активів, оборотність оборотних активів, період погашення дебіторської заборгованості, тривалість обороту запасів або операційні витрати [20; 34; 40].

Разом із тим результати кореляційного аналізу необхідно трактувати обережно. Якщо дослідження проводиться за обмеженою кількістю спостережень, такий аналіз не може бути повноцінною прогностною моделлю. У цьому випадку його доцільно використовувати як допоміжний метод, який підтверджує економічну логіку взаємозв'язків, установлених під час фінансового та факторного аналізу.

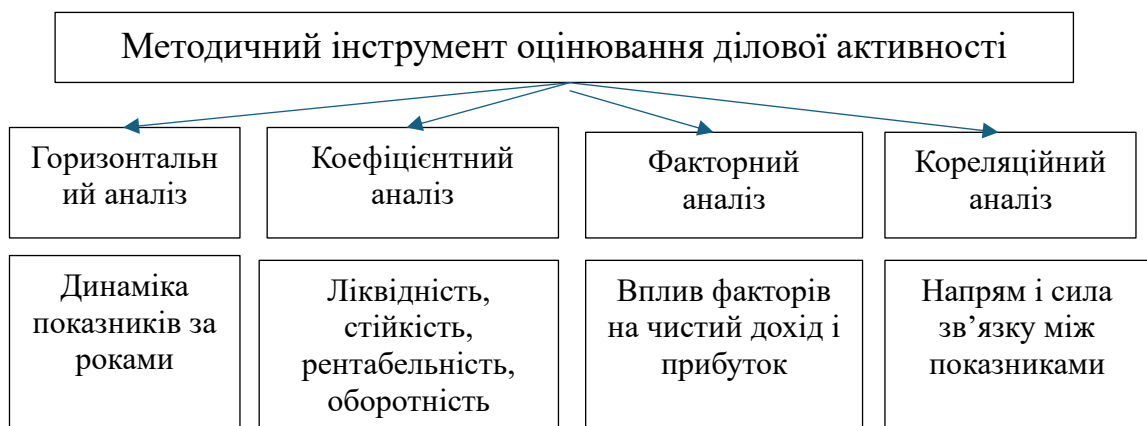

Рисунок 1.5 – Методичний інструментарій оцінювання ділової активності підприємства. Джерело: узагальнено автором за [20; 22; 31; 34; 40].

Рис. 1.5 узагальнює методи, які можуть використовуватися під час оцінювання ділової активності підприємства. Горизонтальний аналіз дає змогу дослідити зміну показників у динаміці, коефіцієнтний аналіз – оцінити

ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність і оборотність, факторний аналіз – визначити причини зміни чистого доходу та прибутку, а кореляційний аналіз – установити напрям і силу зв'язку між окремими показниками [20; 22; 31; 34].

Отже, методика оцінювання ділової активності виробничого підприємства повинна поєднувати кілька взаємопов'язаних напрямів аналізу. До них належать дослідження фінансово-економічного стану, оцінювання ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності, розрахунок показників оборотності, визначення операційного і фінансового циклів, а також використання факторного та кореляційного аналізу. Такий підхід дозволяє не лише визначити поточний рівень ділової активності, а й обґрунтувати напрями прискорення обороту ресурсів, підвищення доходу, покращення платоспроможності та відновлення прибутковості підприємства [12; 20; 22; 31; 33].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОВ «МАРКАМЕТ»

2.1. Загальна характеристика діяльності та основних техніко-економічних показників ТОВ «МАРКАМЕТ»

Дослідження ділової активності підприємства доцільно розпочати із загальної характеристики суб'єкта господарювання, оскільки рівень ділової активності формується під впливом не лише фінансових результатів, а й особливостей організації діяльності, складу активів, джерел фінансування, масштабів господарської діяльності та ефективності використання ресурсів.

Об'єктом аналітичного дослідження у кваліфікаційній роботі є товариство з обмеженою відповідальністю «МАРКАМЕТ». За даними фінансової звітності, підприємство зареєстроване у Дніпропетровській області, м. Кривий Ріг, вул. Мелешкіна, буд. 19А. Код підприємства за ЄДРПОУ – 37065168. Фінансова звітність підприємства подана за 2023, 2024 та 2025 роки у формі фінансової звітності малого підприємства .

ТОВ «МАРКАМЕТ» функціонує як виробниче підприємство, що зумовлює специфіку формування його активів та фінансових результатів. Для виробничих підприємств особливо важливими є стан основних засобів, рівень забезпеченості оборотними активами, обсяги запасів, швидкість їх перетворення у готову продукцію та грошові надходження. Саме тому оцінювання ділової активності такого підприємства має базуватися не лише на аналізі доходів і прибутку, а й на дослідженні оборотності активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості.

Основні реєстраційні та організаційні відомості про підприємство наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна характеристика ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	Характеристика
Повна назва підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю «МАРКАМЕТ»
Скорочена назва	ТОВ «МАРКАМЕТ»
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Код за ЄДРПОУ	37065168
Місцезнаходження	Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мелешкіна, буд. 19А
Вид підприємства за формою звітності	Мале підприємство
Період дослідження	2023–2025 рр.
Джерела інформації для аналізу	Фінансова звітність малого підприємства за 2023–2025 рр.
Кількість працівників у 2023 р.	7 осіб
Кількість працівників у 2024 р.	4 особи
Кількість працівників у 2025 р.	5 осіб

За даними табл. 2.1 видно, що ТОВ «МАРКАМЕТ» є малим підприємством, що здійснює діяльність у м. Кривий Ріг. Чисельність працівників підприємства протягом досліджуваного періоду була незначною та змінювалася: у 2023 році вона становила 7 осіб, у 2024 році скоротилася до 4 осіб, а у 2025 році зросла до 5 осіб. Така динаміка може свідчити про зміну масштабів діяльності підприємства, оптимізацію персоналу або адаптацію до поточних умов господарювання.

Для більш повного розуміння економічного стану підприємства необхідно проаналізувати його основні техніко-економічні показники. Вони дозволяють оцінити масштаби діяльності, результативність використання ресурсів, зміну фінансового потенціалу підприємства та сформулювати початкове уявлення про рівень його ділової активності.

Першим етапом аналізу є узагальнення ключових показників фінансової звітності підприємства за 2023–2025 роки. У табл. 2.2 наведено основні показники, які характеризують майновий стан, джерела фінансування та кадровий потенціал ТОВ «МАРКАМЕТ».

Таблиця 2.2 — Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Назва показника	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2024р до 2023р	2025р до 2024р	2024р до 2023р	2025р до 2024р
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	24515,50	24243,70	17482,80	-271,80	-6760,90	-1,11	-27,89
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	20827,70	21310,80	14947,40	483,10	-6363,40	2,32	-29,86
Чистий прибуток / збиток, тис. грн	791,60	540,70	-1163,40	-250,90	-1704,10	-31,70	-315,17
Середньооблікова кількість працівників, осіб	7	4	5	-3	1	-42,86	25,00
Продуктивність праці, тис. грн / особу	3502,21	6060,93	3496,56	2558,72	-2564,37	73,06	-42,31
Необоротні активи, тис. грн	2783,90	1903,80	2009,60	-880,10	105,80	-31,61	5,56
Оборотні активи, тис. грн	8501,10	10581,60	9916,10	2080,50	-665,50	24,47	-6,29
Запаси, тис. грн	4641,50	5706,00	1618,60	1064,50	-4087,40	22,93	-71,51
Дебіторська заборгованість, усього, тис. грн	3623,20	3994,80	7684,30	371,60	3689,50	10,26	92,36
Кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання, тис. грн	3781,40	4441,10	5118,60	659,70	677,50	17,45	15,26
Власний капітал, тис. грн	7503,60	8044,30	6807,10	540,70	-1237,20	7,21	-15,38
Баланс, тис. грн	11285,00	12485,40	11925,70	1200,40	-559,70	10,64	-4,48

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

За даними табл. 2.2 видно, що у 2023–2025 рр. діяльність ТОВ «МАРКАМЕТ» характеризувалася погіршенням фінансово-економічних результатів. Чистий дохід від реалізації продукції у 2024 році порівняно з 2023 роком зменшився незначно – на 271,80 тис. грн, або на 1,11 %. Проте у 2025 році скорочення було значно відчутнішим: обсяг чистого доходу зменшився на 6760,90 тис. грн, або на 27,89 %. Така динаміка свідчить про звуження обсягів реалізації продукції, що безпосередньо впливає на ділову активність підприємства.

Негативною є також динаміка фінансового результату. Якщо у 2023 році підприємство отримало чистий прибуток у сумі 791,60 тис. грн, а у 2024 році – 540,70 тис. грн, то у 2025 році діяльність підприємства стала збитковою, а чистий фінансовий результат становив -1163,40 тис. грн. Отже, за досліджуваний період підприємство втратило прибутковість, що є однією з ключових проблем його господарської діяльності.

Продуктивність праці у 2024 році зросла з 3502,21 тис. грн/особу до 6060,93 тис. грн/особу, що було пов'язано насамперед зі скороченням чисельності працівників із 7 до 4 осіб. Однак у 2025 році продуктивність праці знизилася до 3496,56 тис. грн/особу, тобто майже повернулася до рівня 2023 року. Це свідчить про те, що скорочення персоналу не забезпечило сталого підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Особливої уваги потребує динаміка дебіторської заборгованості. Її загальна сума зросла з 3623,20 тис. грн у 2023 році до 3994,80 тис. грн у 2024 році, а у 2025 році – до 7684,30 тис. грн. У 2025 році приріст дебіторської заборгованості становив 3689,50 тис. грн, або 92,36 %. Це є суттєвим негативним сигналом, оскільки зростання дебіторської заборгованості за одночасного скорочення чистого доходу може свідчити про уповільнення надходження коштів від покупців та відволікання фінансових ресурсів з обороту.

Кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання також мали тенденцію до зростання: з 3781,40 тис. грн у 2023 році до 5118,60 тис. грн у

2025 році. Це означає посилення залежності підприємства від короткострокових джерел фінансування. У поєднанні зі зменшенням власного капіталу у 2025 році така ситуація може негативно впливати на фінансову стійкість підприємства.

Отже, попередній аналіз основних техніко-економічних показників засвідчив, що у 2025 році ТОВ «МАРКАМЕТ» зіткнулося з погіршенням ключових параметрів діяльності: скороченням чистого доходу, переходом до збитковості, зростанням дебіторської заборгованості, збільшенням поточних зобов'язань та зменшенням власного капіталу. Саме ці тенденції зумовлюють необхідність подальшого поглибленого аналізу фінансового стану та ділової активності підприємства.

Для поглиблення оцінки фінансово-економічного стану підприємства доцільно проаналізувати склад і динаміку активів ТОВ «МАРКАМЕТ». Активи підприємства відображають майновий потенціал суб'єкта господарювання, його виробничі можливості, рівень забезпеченості оборотними ресурсами та здатність підтримувати безперервність господарського процесу. Для виробничого підприємства особливе значення має співвідношення необоротних і оборотних активів, а також структура запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів.

За даними табл. 2.3 видно, що загальна вартість активів ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2024 році порівняно з 2023 роком збільшилася на 1200,40 тис. грн, або на 10,64 %. Це свідчить про розширення майнової бази підприємства та збільшення обсягу ресурсів, залучених у господарську діяльність. Однак у 2025 році валюта балансу зменшилася на 559,70 тис. грн, або на 4,48 %, що свідчить про скорочення загального обсягу активів підприємства.

Необоротні активи підприємства у 2024 році зменшилися на 880,10 тис. грн, або на 31,61 %. Основною причиною такого скорочення стало зменшення залишкової вартості основних засобів. У 2025 році необоротні активи дещо зросли – на 105,80 тис. грн, або на 5,56 %.

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки активів ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Назва рядка	Код рядка	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
					2024 до 2023	2025 до 2024	2024 до 2023	2025 до 2024
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1,90	1,90	1,90	0,00	0,00	0,00	0,00
Основні засоби	1010	2782,00	1901,90	2007,70	-880,10	105,80	-31,64	5,56
Усього за розділом I. Необоротні активи	1095	2783,90	1903,80	2009,60	-880,10	105,80	-31,61	5,56
Запаси	1100	4641,50	5706,00	1618,60	1064,50	-4087,40	22,93	-71,63
у тому числі готова продукція	1103	2175,10	1652,80	684,80	-522,30	-968,00	-24,01	-58,57
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	610,70	610,70	623,80	0,00	13,10	0,00	2,15
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	487,90	56,60	12,00	-431,30	-44,60	-88,40	-78,80
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2524,60	3327,50	7048,50	802,90	3721,00	31,80	111,83
Гроші та їх еквіваленти	1165	122,90	465,70	392,10	342,80	-73,60	278,93	-15,80
Інші оборотні активи	1190	724,20	415,10	221,10	-309,10	-194,00	-42,68	-46,74
Усього за розділом II. Оборотні активи	1195	8501,10	10581,60	9916,10	2080,50	-665,50	24,47	-6,29
Баланс	1300	11285,00	12485,40	11925,70	1200,40	-559,70	10,64	-4,48

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Проте їх вартість залишалася нижчою, ніж у 2023 році. Для виробничого підприємства така динаміка є важливою, оскільки основні засоби формують технічну базу виробничої діяльності та впливають на можливості підприємства щодо нарощування обсягів виробництва.

Оборотні активи у 2024 році збільшилися на 2080,50 тис. грн, або на 24,47 %. Це було зумовлено насамперед зростанням запасів та іншої поточної дебіторської заборгованості. У 2025 році оборотні активи, навпаки, зменшилися на 665,50 тис. грн, або на 6,29 %. Водночас це скорочення не можна оцінювати однозначно позитивно чи негативно, оскільки воно супроводжувалося істотними змінами у структурі оборотних активів.

Найбільш суттєві зміни відбулися за статтею запасів. У 2024 році їх вартість зросла на 1064,50 тис. грн, або на 22,93 %, що може свідчити про накопичення матеріальних ресурсів або готової продукції. Проте у 2025 році запаси різко скоротилися на 4087,40 тис. грн, або на 71,63 %. З одного боку, зменшення запасів може означати прискорення їх використання або реалізації. З іншого боку, для виробничого підприємства надто різке скорочення запасів може створювати ризики порушення безперервності виробничого процесу, якщо воно не було результатом цілеспрямованої оптимізації.

Окремої уваги потребує готова продукція, вартість якої зменшувалася протягом усього досліджуваного періоду. У 2024 році вона скоротилася на 522,30 тис. грн, або на 24,01 %, а у 2025 році – ще на 968,00 тис. грн, або на 58,57 %. Така тенденція може свідчити про зменшення залишків готової продукції на складах, зміну виробничої програми або зниження масштабів виробництва.

Найбільш проблемною є динаміка іншої поточної дебіторської заборгованості. У 2024 році вона збільшилася на 802,90 тис. грн, або на 31,80 %, а у 2025 році – ще на 3721,00 тис. грн, або на 111,83 %. У результаті саме ця стаття стала однією з найбільших у складі активів підприємства. Таке зростання свідчить про значне відволікання коштів з обороту, що негативно впливає на ліквідність, платоспроможність і ділову активність підприємства.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2024 році збільшилися на 342,80 тис. грн, або майже у 3,8 раза, що позитивно характеризує платіжні можливості підприємства. Проте у 2025 році їх сума зменшилася на 73,60 тис. грн, або на 15,80 %. Хоча зменшення не є критичним у абсолютному вимірі, на фоні значного зростання дебіторської заборгованості воно вказує на погіршення структури оборотних активів.

Отже, аналіз активів ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що у 2023–2025 рр. структура майна підприємства змінювалася нерівномірно. У 2024 році підприємство збільшило обсяг оборотних активів, однак у 2025 році відбулося скорочення запасів і загальної валюти балансу за одночасного різкого зростання іншої поточної дебіторської заборгованості. Така ситуація є негативною для ділової активності, оскільки значна частина ресурсів підприємства фактично вилучається з господарського обороту у формі дебіторської заборгованості.

Після аналізу активів підприємства доцільно дослідити джерела їх формування. Пасив балансу характеризує структуру фінансування майна підприємства, співвідношення власного і залученого капіталу, а також рівень залежності суб'єкта господарювання від поточних зобов'язань. Для оцінки ділової активності це має важливе значення, оскільки активність підприємства повинна забезпечуватися не лише нарощуванням обсягів діяльності, а й фінансово стійкою структурою джерел фінансування.

За даними табл. 2.4 видно, що джерела формування майна ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. мали неоднозначну динаміку. У 2024 році загальна сума пасивів підприємства збільшилася на 1200,40 тис. грн, або на 10,64 %, що відповідало зростанню валюти балансу. Проте у 2025 році баланс зменшився на 559,70 тис. грн, або на 4,48 %, що свідчить про скорочення загального обсягу джерел фінансування майна підприємства.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки пасивів ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Назва рядка	Код рядка	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
					2024 до 2023	2025 до 2024	2024 до 2023	2025 до 2024
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	2557,50	2557,50	2557,50	0,00	0,00	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4946,10	5486,80	4249,60	540,70	-1237,20	10,93	-22,55
Усього за розділом I. Власний капітал	1495	7503,60	8044,30	6807,10	540,70	-1237,20	7,21	-15,38
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	—	—
Короткострокові кредити банків	1600	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	—	—
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	654,80	0,00	0,00	-654,80	0,00	-100,00	—
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	0,00	1434,80	1773,40	1434,80	338,60	—	23,60
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1620	200,10	147,20	22,20	-52,90	-125,00	-26,44	-84,92
у тому числі з податку на прибуток	1621	173,80	118,70	0,00	-55,10	-118,70	-31,70	-100,00
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1625	0,20	0,90	4,50	0,70	3,60	350,00	400,00
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1630	0,30	0,30	12,80	0,00	12,50	0,00	4166,67
Інші поточні зобов'язання	1690	2926,00	2857,90	3305,70	-68,10	447,80	-2,33	15,67
Усього за розділом III. Поточні зобов'язання	1695	3781,40	4441,10	5118,60	659,70	677,50	17,45	15,26
Баланс	1900	11285,00	12485,40	11925,70	1200,40	-559,70	10,64	-4,48

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Власний капітал підприємства у 2024 році зріс на 540,70 тис. грн, або на 7,21 %. Це було забезпечено збільшенням нерозподіленого прибутку, сума якого зросла з 4946,10 тис. грн у 2023 році до 5486,80 тис. грн у 2024 році. Така динаміка є позитивною, оскільки свідчить про здатність підприємства формувати власні фінансові ресурси за рахунок результатів господарської діяльності.

Однак у 2025 році ситуація суттєво погіршилася. Власний капітал зменшився на 1237,20 тис. грн, або на 15,38 %, а нерозподілений прибуток скоротився на 22,55 %. Це є негативною тенденцією, оскільки зниження власного капіталу послаблює фінансову стійкість підприємства та зменшує його можливості фінансувати діяльність за рахунок внутрішніх джерел.

Зареєстрований капітал протягом усього періоду залишався незмінним і становив 2557,50 тис. грн. Це означає, що зміни у власному капіталі підприємства були зумовлені не зміною статутного капіталу, а саме коливаннями накопиченого фінансового результату.

Довгострокові зобов'язання та короткострокові кредити банків у підприємства відсутні. З одного боку, це можна оцінити позитивно, оскільки підприємство не має боргового навантаження за банківськими кредитами. З іншого боку, основне навантаження у складі зобов'язань припадає саме на поточні зобов'язання, що створює ризики для поточної платоспроможності.

Поточні зобов'язання підприємства зростали протягом усього досліджуваного періоду. У 2024 році вони збільшилися на 659,70 тис. грн, або на 17,45 %, а у 2025 році – ще на 677,50 тис. грн, або на 15,26 %. Отже, на фоні скорочення власного капіталу у 2025 році підприємство продовжувало нарощувати поточні зобов'язання, що свідчить про посилення залежності від короткострокових джерел фінансування.

Особливо помітною є зміна поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. У 2023 році вона була відсутня, у 2024 році становила 1434,80 тис. грн, а у 2025 році збільшилася до 1773,40 тис. грн. Таке зростання може свідчити про активніше використання комерційного кредиту з боку

постачальників або про уповільнення розрахунків за отримані товари, роботи чи послуги.

Інші поточні зобов'язання залишалися найбільшою складовою поточних зобов'язань підприємства. У 2023 році їх сума становила 2926,00 тис. грн, у 2024 році дещо зменшилася до 2857,90 тис. грн, але у 2025 році зросла до 3305,70 тис. грн. Це означає, що значна частина короткострокових джерел фінансування підприємства має інший характер, не пов'язаний безпосередньо з банківськими кредитами або класичною кредиторською заборгованістю за товари, роботи і послуги.

Водночас поточна заборгованість за розрахунками з бюджетом зменшувалася: з 200,10 тис. грн у 2023 році до 147,20 тис. грн у 2024 році та 22,20 тис. грн у 2025 році. Це можна оцінити позитивно, оскільки підприємство скорочувало податкові та бюджетні зобов'язання. Проте зростання заборгованості за розрахунками з оплати праці у 2025 році до 12,80 тис. грн потребує уваги, хоча в абсолютному вимірі ця сума не є значною.

Отже, аналіз пасивів ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що у 2025 році фінансова структура підприємства погіршилася: власний капітал скоротився, а поточні зобов'язання продовжили зростати. Для дослідження ділової активності це є важливим висновком, оскільки підвищення активності підприємства має супроводжуватися не лише збільшенням обороту, а й підтриманням достатнього рівня власного капіталу та контрольованого обсягу короткострокових зобов'язань.

Важливим етапом аналізу є оцінка фінансових результатів підприємства, оскільки саме доходи, витрати та прибуток відображають результативність господарської діяльності. Для дослідження ділової активності це має принципове значення, адже активність підприємства повинна проявлятися не лише у русі активів і зобов'язань, а й у здатності формувати достатній обсяг доходу та прибутку.

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансових результатів ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Назва рядка	Код рядка	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
					2024 до 2023	2025 до 2024	2024 до 2023	2025 до 2024
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	2000	24515,50	24243,70	17482,80	-271,80	-6760,90	-1,11	-27,89
Собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг	2050	20827,70	21310,80	14947,40	483,10	-6363,40	2,32	-29,86
Інші операційні доходи	2120	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	—	—
Інші операційні витрати	2180	2721,30	2273,50	3698,80	-447,80	1425,30	-16,46	62,69
Інші витрати	2270	1,10	0,00	0,00	-1,10	0,00	-100,00	—
Разом доходи	2280	24515,50	24243,70	17482,80	-271,80	-6760,90	-1,11	-27,89
Разом витрати	2285	23550,10	23584,30	18646,20	34,20	-4938,10	0,15	-20,94
Фінансовий результат до оподаткування	2290	965,40	659,40	-1163,40	-306,00	-1822,80	-31,70	-276,43
Податок на прибуток	2300	173,80	118,70	0,00	-55,10	-118,70	-31,70	-100,00
Чистий прибуток / збиток	2350	791,60	540,70	-1163,40	-250,90	-1704,10	-31,70	-315,17

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

За даними табл. 2.5 видно, що фінансові результати ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. мали негативну динаміку. Чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році становив 24515,50 тис. грн, у 2024 році – 24243,70 тис. грн, а у 2025 році зменшився до 17482,80 тис. грн. Отже, у 2024 році скорочення доходу було незначним і становило 271,80 тис. грн, або 1,11 %, тоді як у 2025 році підприємство втратило 6760,90 тис. грн доходу, або 27,89 %.

Собівартість реалізованої продукції у 2024 році, навпаки, збільшилася на 483,10 тис. грн, або на 2,32 %, при одночасному зменшенні чистого доходу. Така ситуація є негативною, оскільки свідчить про погіршення співвідношення між доходами та виробничими витратами. У 2025 році собівартість скоротилася на 6363,40 тис. грн, або на 29,86 %, що загалом відповідає зменшенню обсягів реалізації. Проте зниження собівартості не забезпечило покращення фінансового результату, оскільки інші операційні витрати суттєво зросли.

Інші операційні витрати у 2024 році зменшилися на 447,80 тис. грн, або на 16,46 %, що позитивно вплинуло на фінансовий результат. Однак у 2025 році вони збільшилися до 3698,80 тис. грн, тобто зросли на 1425,30 тис. грн, або на 62,69 %. Саме це стало одним із ключових чинників погіршення результативності діяльності підприємства у 2025 році.

Загальна сума доходів підприємства повністю формувалася за рахунок чистого доходу від реалізації продукції. Це свідчить про відсутність суттєвих інших джерел доходів, а отже, фінансовий результат ТОВ «МАРКАМЕТ» безпосередньо залежить від основної операційної діяльності. Така ситуація є типовою для виробничого підприємства, однак вона також підвищує чутливість підприємства до скорочення обсягів реалізації.

Разом витрати у 2024 році майже не змінилися: їх приріст становив лише 34,20 тис. грн, або 0,15 %. Проте на фоні скорочення доходу це призвело до зменшення фінансового результату до оподаткування. У 2025 році витрати зменшилися на 4938,10 тис. грн, або на 20,94 %, але темп їх скорочення був меншим, ніж темп падіння доходів. Саме тому підприємство отримало

від’ємний фінансовий результат.

Фінансовий результат до оподаткування у 2023 році становив 965,40 тис. грн, у 2024 році зменшився до 659,40 тис. грн, а у 2025 році став від’ємним і становив -1163,40 тис. грн. Відповідно, чистий прибуток підприємства у 2023 році дорівнював 791,60 тис. грн, у 2024 році – 540,70 тис. грн, а у 2025 році підприємство отримало збиток у сумі 1163,40 тис. грн.

Отже, аналіз фінансових результатів показав, що у 2025 році ТОВ «МАРКАМЕТ» втратило прибутковість. Основними причинами цього стали суттєве скорочення чистого доходу від реалізації продукції та значне зростання інших операційних витрат. Для дослідження ділової активності це є важливим висновком, оскільки зниження доходу і перехід до збитковості свідчать про погіршення результативності господарського обороту підприємства.

Наступним етапом аналізу фінансового стану ТОВ «МАРКАМЕТ» є оцінка ліквідності. Ліквідність характеризує здатність підприємства своєчасно погашати поточні зобов’язання за рахунок наявних оборотних активів. Для дослідження ділової активності цей блок є важливим, оскільки навіть за наявності активів підприємство може мати проблеми з платоспроможністю, якщо значна частина коштів відволікається у запаси або дебіторську заборгованість.

За даними табл. 2.6 видно, що коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «МАРКАМЕТ» протягом 2023–2025 рр. перевищував мінімально допустиме значення. У 2023 році він становив 2,25, у 2024 році зріс до 2,38, а у 2025 році зменшився до 1,94. Отже, формально підприємство мало достатній обсяг оборотних активів для покриття поточних зобов’язань. У 2023 році на 1 грн поточних зобов’язань припадало 2,25 грн оборотних активів, у 2024 році – 2,38 грн, а у 2025 році – 1,94 грн.

Зростання коефіцієнта поточної ліквідності у 2024 році є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про підвищення загальної забезпеченості короткострокових зобов’язань оборотними активами.

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Показник	Нормативне значення	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
					2024 до 2023	2025 до 2024
Коефіцієнт поточної ліквідності / покриття	> 1,0; бажано 1,5–2,5	2,25	2,38	1,94	0,13	-0,44
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7–1,0 і вище	0,99	1,00	1,58	0,01	0,58
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2–0,35	0,03	0,10	0,08	0,07	-0,02
Власний оборотний капітал, тис. грн	> 0	4719,70	6140,50	4797,50	1420,80	-1343,00

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Водночас зниження показника у 2025 році на 0,44 пункту свідчить про погіршення поточної платоспроможності підприємства. Причиною цього стало одночасне скорочення оборотних активів та збільшення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023 році становив 0,99, у 2024 році – 1,00, а у 2025 році зріс до 1,58. На перший погляд така динаміка є позитивною, оскільки показник перевищує рекомендований рівень. Проте в даному випадку підвищення швидкої ліквідності у 2025 році не можна оцінювати однозначно позитивно, оскільки воно було забезпечене не стільки зростанням грошових коштів, скільки різким збільшенням дебіторської заборгованості.

Саме тому при оцінюванні ліквідності ТОВ «МАРКАМЕТ» важливо враховувати якість оборотних активів. У 2025 році підприємство мало значну суму поточної дебіторської заборгованості, яка формально підвищує коефіцієнт швидкої ліквідності, але фактично не гарантує негайного надходження коштів. Якщо дебіторська заборгованість погашається повільно або має ризик неповернення, вона не може повністю розглядатися як реальне джерело погашення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом усього періоду був нижчим

за рекомендоване значення. У 2023 році він становив лише 0,03, у 2024 році зріс до 0,10, а у 2025 році зменшився до 0,08. Це означає, що підприємство мало недостатній обсяг найбільш ліквідних активів – грошових коштів – для негайного погашення поточних зобов'язань. У 2025 році за рахунок грошових коштів підприємство могло негайно покрити лише близько 8 % поточних зобов'язань.

Власний оборотний капітал підприємства протягом усього досліджуваного періоду мав додатне значення. У 2023 році він становив 4719,70 тис. грн, у 2024 році збільшився до 6140,50 тис. грн, а у 2025 році зменшився до 4797,50 тис. грн. Додатне значення цього показника свідчить про те, що частина оборотних активів підприємства фінансувалася за рахунок стабільних джерел. Проте його скорочення у 2025 році на 1343,00 тис. грн є негативною тенденцією, оскільки свідчить про зменшення фінансового запасу поточної платоспроможності.

Отже, аналіз ліквідності показав, що ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. зберігало формальну здатність покривати поточні зобов'язання оборотними активами. Водночас структура ліквідності є проблемною: коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається нижчим за рекомендований рівень, а зростання швидкої ліквідності у 2025 році значною мірою пояснюється накопиченням дебіторської заборгованості. Це свідчить про ризик нестачі реальних грошових коштів та необхідність посилення контролю за розрахунками з дебіторами.

Оцінка ліквідності показує поточну здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання, однак для повнішої характеристики фінансового стану необхідно проаналізувати фінансову стійкість. Фінансова стійкість відображає співвідношення власних і залучених джерел фінансування, рівень автономії підприємства та його залежність від зобов'язань. Для дослідження ділової активності це має важливе значення, оскільки активна господарська діяльність має спиратися на достатній обсяг власного капіталу та контрольований рівень фінансового ризику.

Таблиця 2.7 – Показники фінансової стійкості ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	Нормативне значення	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
					2024 до 2023	2025 до 2024
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,66	0,64	0,57	-0,02	-0,07
Коефіцієнт фінансової залежності	$\leq 2,0$	1,50	1,55	1,75	0,05	0,20
Коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 1,0$	0,50	0,55	0,75	0,05	0,20
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,2–0,5 і вище	0,63	0,76	0,70	0,13	-0,06
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	$\geq 0,1$	0,56	0,58	0,48	0,02	-0,10
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань	$> 1,0$	1,98	1,81	1,33	-0,17	-0,48

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

За даними табл. 2.7 видно, що ТОВ «МАРКАМЕТ» протягом 2023–2025 рр. загалом зберігало фінансову стійкість, однак її рівень поступово погіршувався. Коефіцієнт автономії у 2023 році становив 0,66, у 2024 році зменшився до 0,64, а у 2025 році – до 0,57. Незважаючи на те, що значення показника залишалось вищим за мінімально рекомендований рівень 0,5, сама тенденція до зниження є негативною.

Зменшення коефіцієнта автономії означає, що частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування підприємства скорочується. У 2023 році за рахунок власного капіталу було сформовано близько 66 % активів підприємства, у 2024 році – 64 %, а у 2025 році – уже 57 %. Отже, підприємство залишається переважно фінансово незалежним, однак рівень цієї незалежності поступово знижується.

Коефіцієнт фінансової залежності, навпаки, збільшувався: з 1,50 у 2023

році до 1,55 у 2024 році та 1,75 у 2025 році. Це означає, що на 1 грн власного капіталу у 2025 році припадало 1,75 грн активів. Показник не перевищує критичного рівня, однак його зростання свідчить про посилення залежності підприємства від залучених джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансового ризику також мав тенденцію до зростання. У 2023 році він становив 0,50, у 2024 році – 0,55, а у 2025 році – 0,75. Це означає, що якщо у 2023 році на 1 грн власного капіталу припадало 0,50 грн поточних зобов'язань, то у 2025 році – вже 0,75 грн. Хоча значення показника ще не перевищує 1,0, його зростання свідчить про посилення фінансового ризику.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом усього періоду мав достатньо високі значення. У 2023 році він становив 0,63, у 2024 році зріс до 0,76, а у 2025 році зменшився до 0,70. Це свідчить про те, що значна частина власного капіталу підприємства перебувала у мобільній формі, тобто була спрямована на фінансування оборотних активів. Для підприємства це є позитивним моментом, оскільки воно має певний запас власних ресурсів для забезпечення поточної діяльності.

Водночас зниження коефіцієнта маневреності у 2025 році свідчить про погіршення можливостей підприємства гнучко використовувати власний капітал. Це пов'язано зі скороченням власного капіталу та зменшенням власного оборотного капіталу порівняно з 2024 роком.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом у 2023 році становив 0,56, у 2024 році – 0,58, а у 2025 році зменшився до 0,48. Значення показника залишалось вищим за мінімально рекомендований рівень, однак його зниження у 2025 році свідчить про те, що частка оборотних активів, профінансованих за рахунок власних стабільних джерел, скоротилася.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу і поточних зобов'язань також демонстрував негативну динаміку. У 2023 році власний капітал перевищував поточні зобов'язання майже у 2 рази, у 2024 році – у 1,81 раза, а у 2025 році – лише у 1,33 раза. Це підтверджує висновок про поступове

зниження запасу фінансової стійкості підприємства.

Отже, аналіз фінансової стійкості показав, що ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. залишалося фінансово стійким за основними коефіцієнтами, однак у 2025 році відбулося помітне погіршення ситуації. Зменшення власного капіталу, зростання поточних зобов'язань, зниження коефіцієнта автономії та забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом свідчать про послаблення фінансової незалежності підприємства. Для теми дослідження це важливо, оскільки підвищення ділової активності має бути спрямоване не лише на зростання доходу, а й на відновлення фінансової стійкості та зменшення залежності від короткострокових зобов'язань.

Після оцінки ліквідності та фінансової стійкості доцільно проаналізувати рентабельність діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ». Показники рентабельності характеризують здатність підприємства формувати прибуток у розрахунку на обсяг реалізації, витрати, активи та власний капітал. Для дослідження ділової активності це важливо, оскільки висока швидкість обороту ресурсів має супроводжуватися не лише зростанням доходу, а й отриманням позитивного фінансового результату.

За даними табл. 2.8 видно, що рентабельність діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. мала нестійку та загалом негативну динаміку. Валовий прибуток підприємства протягом усього періоду зменшувався: у 2023 році він становив 3687,80 тис. грн, у 2024 році – 2932,90 тис. грн, а у 2025 році – 2535,40 тис. грн. Отже, за два роки підприємство втратило значну частину валового фінансового результату.

Рентабельність реалізації за валовим прибутком у 2023 році становила 15,04 %, у 2024 році знизилася до 12,10 %, а у 2025 році зросла до 14,50 %. Зростання цього показника у 2025 році формально є позитивним, однак його не можна оцінювати як повне покращення ситуації, оскільки воно відбулося на фоні суттєвого скорочення чистого доходу від реалізації продукції. Тобто підприємство дещо покращило співвідношення між виручкою та собівартістю, але загальний обсяг діяльності при цьому зменшився.

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2024 до 2023	2025 до 2024
Валовий прибуток, тис. грн	3687,80	2932,90	2535,40	-754,90	-397,50
Рентабельність реалізації за валовим прибутком, %	15,04	12,10	14,50	-2,94	2,40
Рентабельність продажу за чистим прибутком, %	3,23	2,23	-6,65	-1,00	-8,88
Рентабельність витрат, %	3,36	2,29	-6,24	-1,07	-8,53
Рентабельність собівартості реалізованої продукції, %	3,80	2,54	-7,78	-1,26	-10,32
Рентабельність активів, %	7,92	4,55	-9,53	-3,37	-14,08
Рентабельність власного капіталу, %	11,14	6,96	-15,67	-4,18	-22,63

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Рентабельність продажу за чистим прибутком погіршувалася протягом усього досліджуваного періоду. У 2023 році на кожні 100 грн чистого доходу підприємство отримувало 3,23 грн чистого прибутку, у 2024 році – 2,23 грн, а у 2025 році – вже 6,65 грн збитку. Це свідчить про втрату прибутковості реалізації та зниження ефективності основної діяльності підприємства.

Рентабельність витрат також мала негативну динаміку. У 2023 році вона становила 3,36 %, у 2024 році зменшилася до 2,29 %, а у 2025 році стала від’ємною і становила -6,24 %. Це означає, що у 2025 році витрати підприємства не забезпечували отримання прибутку, а навпаки – призвели до формування збитку.

Аналогічна ситуація спостерігається і за показником рентабельності собівартості реалізованої продукції. У 2023 році він становив 3,80 %, у 2024 році – 2,54 %, а у 2025 році знизився до -7,78 %. Отже, навіть за умови скорочення собівартості у 2025 році підприємство не змогло забезпечити прибутковість виробничо-збутової діяльності.

Рентабельність активів у 2023 році становила 7,92 %, у 2024 році знизилася до 4,55 %, а у 2025 році стала від’ємною і дорівнювала -9,53 %. Це

свідчить про те, що активи підприємства у 2025 році використовувалися неефективно та не забезпечували формування прибутку. Для теми ділової активності цей показник є особливо важливим, оскільки активи мають не просто перебувати в обороті, а приносити позитивний фінансовий результат.

Рентабельність власного капіталу також суттєво погіршилася. У 2023 році вона становила 11,14 %, у 2024 році – 6,96 %, а у 2025 році – -15,67 %. Тобто у 2025 році власний капітал підприємства не забезпечував прибутковості, а його використання супроводжувалося збитком. Це є негативним сигналом для власників підприємства, оскільки вкладений капітал не приносив очікуваної економічної віддачі.

Отже, аналіз рентабельності ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що підприємство у 2023–2024 рр. залишалося прибутковим, однак рівень прибутковості поступово знижувався. У 2025 році ситуація суттєво погіршилася: підприємство отримало збиток, а ключові показники рентабельності стали від’ємними. Це свідчить про зниження ефективності використання ресурсів і підтверджує необхідність розроблення заходів, спрямованих на підвищення ділової активності, зростання доходу, контроль витрат та прискорення оборотності активів.

2.2. Оцінка ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» та визначення резервів її підвищення

Ділова активність підприємства характеризує інтенсивність використання його ресурсів у процесі господарської діяльності. На відміну від окремих показників фінансового стану, які відображають наявність майна, капіталу або зобов’язань на певну дату, показники ділової активності дають можливість оцінити швидкість обороту активів, ефективність використання капіталу, своєчасність розрахунків із дебіторами та кредиторами, а також загальну результативність господарського обороту підприємства.

Для виробничого підприємства оцінка ділової активності має особливе значення, оскільки його фінансові результати значною мірою залежать від швидкості перетворення виробничих запасів у готову продукцію, готової продукції — у реалізовану продукцію, а дебіторської заборгованості — у грошові кошти. Уповільнення будь-якого з цих етапів призводить до відволікання ресурсів з обороту, зниження платоспроможності та погіршення фінансових результатів.

Попередній аналіз фінансово-економічних показників ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що у 2025 році підприємство зіткнулося зі скороченням чистого доходу, переходом до збитковості, зростанням дебіторської заборгованості та збільшенням поточних зобов'язань. Тому подальший аналіз доцільно зосередити саме на показниках оборотності, які безпосередньо характеризують рівень ділової активності підприємства.

Перед розрахунком коефіцієнтів оборотності доцільно узагальнити основні базові показники, які використовуються для оцінювання ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Дані рис. 2.1 свідчать про наявність негативного розриву між динамікою чистого доходу та динамікою активів підприємства. У 2024 році середньорічна вартість активів і оборотних активів зросла, тоді як чистий дохід дещо зменшився. У 2025 році ця тенденція посилилася: чистий дохід скоротився на 6760,90 тис. грн, тоді як середньорічна вартість активів залишалася вищою, ніж у попередні роки. Це означає, що збільшення або збереження ресурсної бази підприємства не супроводжувалося відповідним зростанням обсягів реалізації.

Така ситуація є ознакою зниження ділової активності, оскільки ресурси підприємства почали працювати менш інтенсивно. Особливо це стосується оборотних активів, середньорічна вартість яких у 2025 році становила 10248,85 тис. грн, тоді як чистий дохід зменшився до 17482,80 тис. грн. Отже, підприємство мало значний обсяг поточних активів, але не забезпечило достатнього рівня їх перетворення у виручку.

Таблиця 2.9 – Вихідні дані для оцінки ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2024 до 2023	2025 до 2024
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	24515,50	24243,70	17482,80	-271,80	-6760,90
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	20827,70	21310,80	14947,40	483,10	-6363,40
Середньорічна вартість активів, тис. грн	9994,95	11885,20	12205,55	1890,25	320,35
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	6722,30	9541,35	10248,85	2819,05	707,50
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	3550,60	5173,75	3662,30	1623,15	-1511,45
Середньорічна дебіторська заборгованість, тис. грн	3277,25	3809,00	5839,55	531,75	2030,55
Середньорічна величина поточних зобов'язань, тис. грн	2887,15	4111,25	4779,85	1224,10	668,60
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	7107,80	7773,95	7425,70	666,15	-348,25
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	3060,90	2341,95	1954,80	-718,95	-387,15

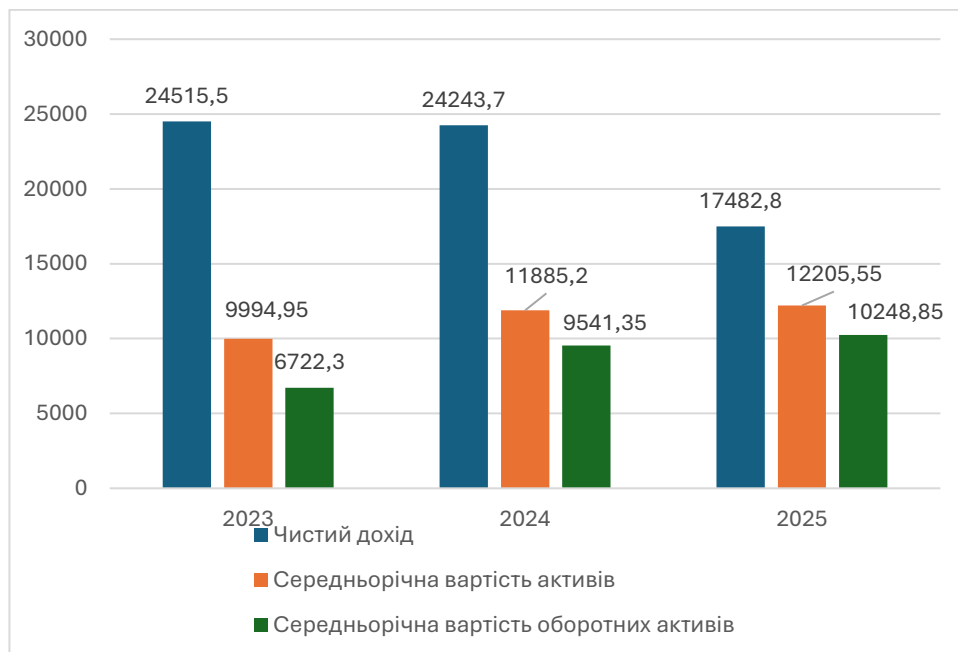

Рисунок 2.1 – Динаміка чистого доходу, активів і оборотних активів ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Таблиця 2.10 – Показники ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2024 до 2023	2025 до 2024
Коефіцієнт оборотності активів	2,45	2,04	1,43	-0,41	-0,61
Тривалість обороту активів, днів	148,81	178,94	254,82	30,13	75,88
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,65	2,54	1,71	-1,11	-0,83
Тривалість обороту оборотних активів, днів	100,09	143,65	213,39	43,56	69,74
Коефіцієнт оборотності запасів	5,87	4,12	4,08	-1,75	-0,04
Тривалість обороту запасів, днів	62,22	88,61	89,43	26,39	0,82
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,48	6,36	2,99	-1,12	-3,37
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	48,79	57,35	121,92	8,56	64,57
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань	7,21	5,18	3,13	-2,03	-2,05
Період погашення поточних зобов'язань, днів	50,60	70,42	116,72	19,82	46,30
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,45	3,12	2,35	-0,33	-0,77
Фондовіддача	8,01	10,35	8,94	2,34	-1,41

За даними табл. 2.10 та рис. 2.2 видно, що всі ключові коефіцієнти оборотності ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2023–2025 рр. мали тенденцію до зниження. Коефіцієнт оборотності активів зменшився з 2,45 обороту у 2023 році до 2,04 обороту у 2024 році та 1,43 обороту у 2025 році. Це означає, що кожна гривня активів підприємства у 2023 році забезпечувала 2,45 грн чистого доходу, а у 2025 році — лише 1,43 грн.

Зниження оборотності активів свідчить про погіршення інтенсивності використання майнового потенціалу підприємства. Особливо негативною є ситуація 2025 року, коли чистий дохід суттєво скоротився, а середньорічна вартість активів залишалася достатньо високою. У результаті активи підприємства стали приносити менше доходу, що є прямою ознакою зниження ділової активності.

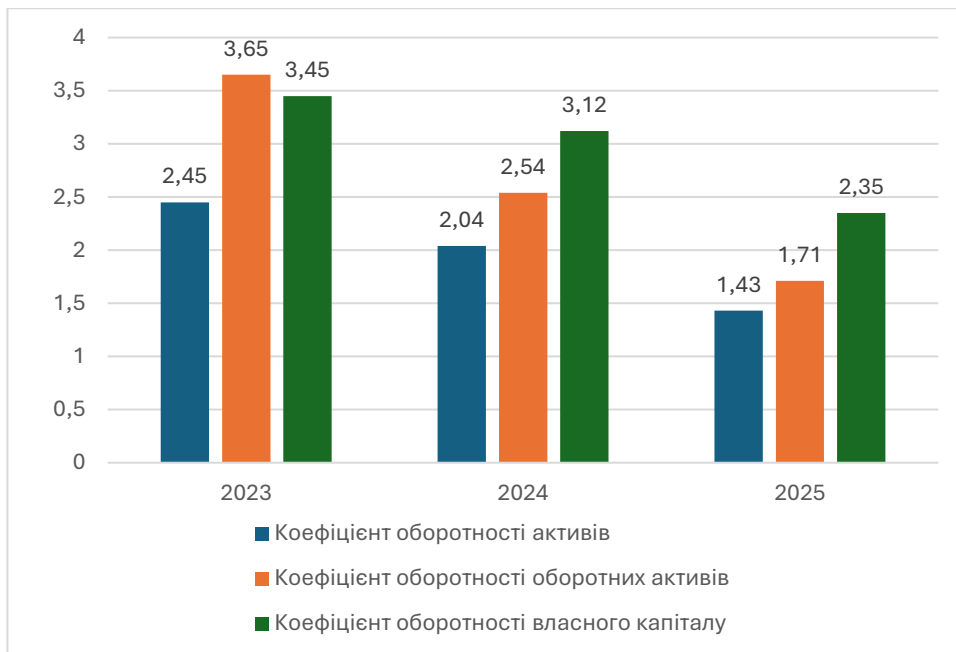

Рисунок 2.2 – Динаміка коефіцієнтів оборотності активів, оборотних активів і власного капіталу ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів також суттєво погіршився. У 2023 році він становив 3,65 обороту, у 2024 році — 2,54 обороту, а у 2025 році — лише 1,71 обороту. Це означає, що оборотні активи підприємства стали повільніше перетворюватися у виручку. Така динаміка є особливо проблемною, оскільки саме оборотні активи забезпечують безперервність операційного циклу виробничого підприємства.

Тривалість обороту оборотних активів збільшилася зі 100,09 дня у 2023 році до 143,65 дня у 2024 році та 213,39 дня у 2025 році. Отже, за два роки період одного обороту оборотних активів зріс більш ніж удвічі. Це свідчить про значне уповільнення господарського обороту та збільшення часу, протягом якого ресурси підприємства перебувають у поточних активах.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу зменшився з 3,45 обороту у 2023 році до 2,35 обороту у 2025 році. Це означає, що власний капітал підприємства використовувався менш інтенсивно. Для власників підприємства така тенденція є негативною, оскільки вкладений капітал забезпечує менший обсяг реалізації.

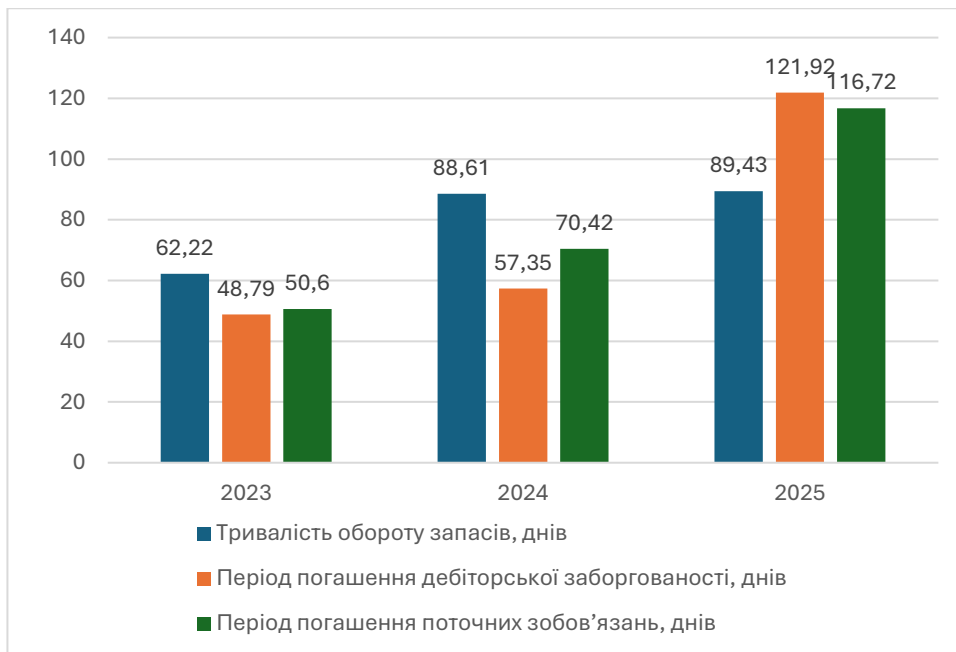

Рисунок 2.3 – Тривалість обороту запасів, дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Дані рис. 2.3 показують, що у 2023–2025 рр. відбулося істотне уповільнення обороту основних елементів поточної діяльності підприємства. Тривалість обороту запасів збільшилася з 62,22 дня у 2023 році до 88,61 дня у 2024 році та 89,43 дня у 2025 році. Це означає, що матеріальні ресурси і готова продукція довше перебували у складі запасів, що уповільнювало їх перетворення у реалізовану продукцію та грошові надходження.

Найбільш проблемною є динаміка періоду погашення дебіторської заборгованості. У 2023 році він становив 48,79 дня, у 2024 році збільшився до 57,35 дня, а у 2025 році зріс до 121,92 дня. Отже, у 2025 році підприємство в середньому очікувало надходження коштів від дебіторів понад чотири місяці. Це свідчить про суттєве уповільнення розрахунків та відволікання значної частини коштів з обороту.

Період погашення поточних зобов'язань також зростає: з 50,60 дня у 2023 році до 70,42 дня у 2024 році та 116,72 дня у 2025 році. З одного боку, збільшення строку погашення зобов'язань може тимчасово підтримувати ліквідність підприємства, оскільки воно довше користується коштами кредиторів. З іншого боку, така тенденція може свідчити про ускладнення

розрахунків із постачальниками та іншими кредиторами.

Особливо важливо, що у 2025 році період погашення дебіторської заборгованості перевищив період погашення поточних зобов'язань. Це означає, що підприємство змушене погашати свої зобов'язання майже так само швидко, як отримує кошти від дебіторів, а іноді й раніше. Така ситуація створює ризики дефіциту грошових коштів і погіршує поточну платоспроможність.

Таблиця 2.11 – Операційний та фінансовий цикл ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр.

Показник	2023	2024	2025	Абсолютне відхилення, тис. грн	
				2024 до 2023	2025 до 2024
Тривалість обороту запасів, днів	62,22	88,61	89,43	26,39	0,82
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	48,79	57,35	121,92	8,56	64,57
Операційний цикл, днів	111,01	145,96	211,35	34,95	65,39
Період погашення поточних зобов'язань, днів	50,60	70,42	116,72	19,82	46,30
Фінансовий цикл, днів	60,41	75,54	94,63	15,13	19,09

За даними табл. 2.11 видно, що операційний цикл ТОВ «МАРКАМЕТ» протягом досліджуваного періоду суттєво збільшився. У 2023 році він становив 111,01 дня, у 2024 році — 145,96 дня, а у 2025 році — 211,35 дня. Це означає, що повний період перетворення запасів у дебіторську заборгованість і подальше повернення коштів у грошову форму значно подовжився.

Збільшення операційного циклу є негативною ознакою для виробничого підприємства, оскільки воно означає уповільнення руху ресурсів у процесі господарської діяльності. Якщо у 2023 році підприємству потрібно було в середньому близько 111 днів для проходження операційного циклу, то у 2025 році — вже понад 211 днів. Отже, ресурси підприємства стали довше перебувати у виробничо-комерційному обороті.

Фінансовий цикл також збільшився: з 60,41 дня у 2023 році до 75,54 дня у 2024 році та 94,63 дня у 2025 році. Це означає, що підприємство довше

фінансувало операційний процес за рахунок власних або залучених ресурсів до моменту отримання коштів від покупців. Зростання фінансового циклу свідчить про збільшення потреби у фінансуванні поточної діяльності.

Отже, аналіз ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що у 2023–2025 рр. підприємство поступово втрачало інтенсивність господарського обороту. Основними проявами цього стали зниження оборотності активів, оборотних активів і власного капіталу, зростання тривалості обороту запасів, різке збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості та подовження операційного і фінансового циклів. Найбільш проблемним чинником у 2025 році є накопичення дебіторської заборгованості, яке відволікає кошти з обороту та погіршує реальну ліквідність підприємства.

Таблиця 2.12 – Узагальнення проблем ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» та можливих резервів її підвищення

Виявлена проблема	Аналітичне підтвердження	Економічний зміст проблеми	Можливий резерв підвищення ділової активності
Скорочення чистого доходу від реалізації продукції	Чистий дохід зменшився з 24515,50 тис. грн у 2023 р. до 17482,80 тис. грн у 2025 р.	Підприємство втрачає обсяги реалізації, що зменшує інтенсивність господарського обороту	Активізація збуту, розширення клієнтської бази, перегляд асортиментної та цінової політики
Зниження оборотності активів	Коефіцієнт оборотності активів зменшився з 2,45 до 1,43 обороту	Активи підприємства генерують менше чистого доходу	Підвищення завантаженості активів, збільшення реалізації без пропорційного нарощування майна
Уповільнення оборотності оборотних активів	Тривалість обороту оборотних активів зросла зі 100,09 до 213,39 дня	Поточні активи довше перебувають в обороті та повільніше перетворюються у виручку	Оптимізація запасів, скорочення дебіторської заборгованості, контроль грошових потоків
Зростання періоду погашення дебіторської заборгованості	Період погашення дебіторської заборгованості збільшився з 48,79 до 121,92 дня	Значна частина коштів відволікається з обороту, погіршується реальна платоспроможність	Запровадження контролю дебіторів, лімітування відстрочки платежу, система знижок за швидку оплату

Продовження табл. 2.12

Виявлена проблема	Аналітичне підтвердження	Економічний зміст проблеми	Можливий резерв підвищення ділової активності
Подовження операційного циклу	Операційний цикл зріс зі 111,01 до 211,35 дня	Виробничо-комерційний цикл став майже вдвічі довшим	Скорочення часу перебування ресурсів у запасах і дебіторській заборгованості
Подовження фінансового циклу	Фінансовий цикл зріс з 60,41 до 94,63 дня	Підприємство довше фінансує поточну діяльність до моменту повернення коштів	Прискорення інкасації дебіторської заборгованості та узгодження строків розрахунків із постачальниками
Перехід до збитковості у 2025 р.	Чистий фінансовий результат змінився з прибутку 540,70 тис. грн у 2024 р. на збиток 1163,40 тис. грн у 2025 р.	Господарський оборот не забезпечує позитивного фінансового результату	Зростання доходу, контроль операційних витрат, підвищення маржинальності реалізації
Зростання поточних зобов'язань	Поточні зобов'язання збільшилися з 3781,40 тис. грн до 5118,60 тис. грн	Підприємство посилює залежність від короткострокових джерел фінансування	Узгодження графіка платежів, зменшення потреби в зовнішньому фінансуванні за рахунок прискорення обороту

За результатами проведеного аналізу встановлено, що у 2023–2025 рр. фінансово-економічний стан та рівень ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» погіршилися. Підприємство зіткнулося зі скороченням чистого доходу від реалізації продукції, переходом до збитковості у 2025 році, зменшенням власного капіталу та зростанням поточних зобов'язань. Це свідчить про послаблення фінансової стійкості та зниження результативності господарської діяльності.

Найбільш проблемною тенденцією є уповільнення обороту ресурсів підприємства. Коефіцієнт оборотності активів, оборотних активів і власного капіталу зменшувався протягом усього досліджуваного періоду. Одночасно зросла тривалість обороту оборотних активів, запасів і дебіторської заборгованості. Особливо негативним є збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості до 121,92 дня у 2025 році, що свідчить про значне відволікання коштів з господарського обороту.

Подовження операційного та фінансового циклів підтверджує наявність проблем у русі поточних активів підприємства. Операційний цикл зріс зі 111,01 дня у 2023 році до 211,35 дня у 2025 році, а фінансовий цикл — з 60,41 до 94,63 дня. Це означає, що підприємство довше фінансує поточну діяльність до моменту повернення коштів від покупців.

Отже, основними резервами підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» є прискорення оборотності дебіторської заборгованості, оптимізація запасів, підвищення ефективності використання активів, активізація збуту, контроль операційних витрат і скорочення тривалості операційного та фінансового циклів. Визначені проблеми та резерви створюють основу для подальшого факторного оцінювання і розроблення економічно обґрунтованих заходів у третьому розділі роботи.

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТОВ «МАРКАМЕТ»

3.1. Факторне оцінювання резервів підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»

Результати аналізу, проведеного у другому розділі, показали, що у 2023–2025 рр. ТОВ «МАРКАМЕТ» зіткнулося з істотним зниженням рівня ділової активності. Це проявилось у скороченні чистого доходу від реалізації продукції, зменшенні коефіцієнтів оборотності активів та оборотних активів, зростанні періоду погашення дебіторської заборгованості, подовженні операційного та фінансового циклів, а також у переході підприємства до збиткової діяльності у 2025 році.

Для обґрунтування напрямів підвищення ділової активності підприємства необхідно не лише констатувати виявлені проблеми, а й визначити, за рахунок яких факторів відбулося погіршення результатів. З цією метою доцільно використати факторне оцінювання, яке дозволяє кількісно визначити вплив окремих чинників на зміну чистого доходу та фінансового результату підприємства.

Першою факторною моделлю є модель залежності чистого доходу від середньорічної вартості активів та коефіцієнта їх оборотності:

$$\text{ЧД} = \text{А} \times \text{Коб.а}$$

де ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн;

А – середньорічна вартість активів підприємства, тис. грн;

Коб.а – коефіцієнт оборотності активів.

Економічний зміст цієї моделі полягає в тому, що обсяг чистого доходу залежить від двох основних факторів: величини активів, які використовуються

у діяльності підприємства, та інтенсивності їх використання. Якщо активи зростають, але їх оборотність знижується, підприємство може втрачати дохід, незважаючи на наявність достатньої ресурсної бази.

Таблиця 3.1 — Вихідні дані для факторного аналізу чистого доходу ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2024–2025 рр.

Показник	2024	2025	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	24243,70	17482,80	-6760,90
Середньорічна вартість активів, тис. грн	11885,20	12205,55	320,35
Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	2,04	1,43	-0,61

Для визначення впливу факторів використаємо метод ланцюгових підстановок.

Вплив зміни середньорічної вартості активів:

$$\Delta\text{ЧДА} = (A_{2025} - A_{2024}) \times \text{Коб.}a_{2024}$$

$$\Delta\text{ЧДА} = (12205,55 - 11885,20) \times 2,04 = 653,51 \text{ тис. грн}$$

Вплив зміни коефіцієнта оборотності активів:

$$\Delta\text{ЧДКоб} = A_{2025} \times (\text{Коб.}a_{2025} - \text{Коб.}a_{2024})$$

$$\Delta\text{ЧДКоб} = 12205,55 \times (1,43 - 2,04) = -7414,41 \text{ тис. грн}$$

Загальна зміна чистого доходу:

$$\Delta\text{ЧД} = \Delta\text{ЧДА} + \Delta\text{ЧДКоб}$$

$$\Delta\text{ЧД} = 653,51 - 7414,41 = -6760,90 \text{ тис. грн}$$

Результати факторного аналізу наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Факторний аналіз зміни чистого доходу ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2025 р. порівняно з 2024 р.

Фактор	Вплив на чистий дохід, тис. грн
Зміна середньорічної вартості активів	653,51
Зміна коефіцієнта оборотності активів	-7414,41
Загальна зміна чистого доходу	-6760,90

За даними табл. 3.2 видно, що збільшення середньорічної вартості активів у 2025 році мало позитивний вплив на чистий дохід підприємства. За рахунок цього фактору чистий дохід міг зрости на 653,51 тис. грн. Однак позитивний вплив збільшення активів був повністю переkritий негативним впливом зниження їх оборотності.

Зменшення коефіцієнта оборотності активів із 2,04 до 1,43 обороту призвело до скорочення чистого доходу на 7414,41 тис. грн. Отже, головною причиною зменшення чистого доходу у 2025 році було не скорочення ресурсної бази підприємства, а саме погіршення інтенсивності використання активів.

Цей результат є принципово важливим для теми дослідження, оскільки підтверджує, що основний резерв підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» полягає у прискоренні оборотності активів. Якщо підприємство зможе повернути оборотність активів хоча б до рівня 2024 року, це дозволить суттєво збільшити чистий дохід без значного нарощування майна.

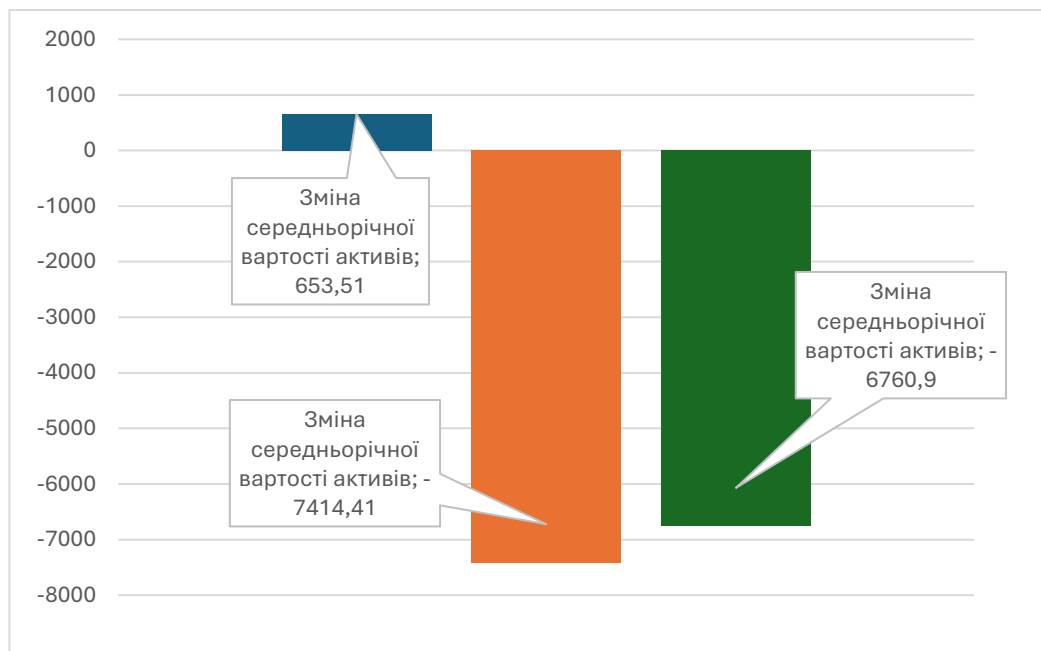

Рисунок 3.1. – Вплив факторів на зміну чистого доходу ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2025 р. порівняно з 2024 р.

За даними рис. 3.1 видно, що збільшення середньорічної вартості активів

мало позитивний вплив на чистий дохід підприємства, однак цей вплив був незначним порівняно з негативним впливом зниження оборотності активів. Саме погіршення інтенсивності використання активів стало головним фактором скорочення чистого доходу у 2025 році.

Для визначення потенційного резерву чистого доходу розрахуємо його можливий обсяг за умови, що у 2025 році середньорічна вартість активів залишиться фактичною, а коефіцієнт оборотності активів буде відновлено до рівня 2024 року:

$$\text{ЧДрез} = A_{2025} \times \text{Коб.}a_{2024}$$

$$\text{ЧДрез} = 12205,55 \times 2,04 = 24899,32 \text{ тис. грн}$$

Резерв зростання чистого доходу становитиме:

$$\text{РЧД} = \text{ЧДрез} - \text{ЧД}_{2025}$$

$$\text{РЧД} = 24899,32 - 17482,80 = 7416,52 \text{ тис. грн}$$

Отже, за умови відновлення оборотності активів до рівня 2024 року підприємство потенційно могло б збільшити чистий дохід на 7416,52 тис. грн. Це підтверджує, що заходи третього розділу мають бути спрямовані передусім на прискорення обороту активів, зменшення дебіторської заборгованості, оптимізацію запасів і активізацію реалізації продукції.

Другою важливою факторною моделлю є модель залежності чистого прибутку від чистого доходу та рентабельності продажу:

$$\text{ЧП} = \text{ЧД} \times \text{Рпр}$$

де: ЧП – чистий прибуток, тис. грн;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн;

Рпр – рентабельність продажу за чистим прибутком, коефіцієнт.

Ця модель дозволяє визначити, що саме більше вплинуло на погіршення фінансового результату: скорочення обсягу реалізації чи зниження прибутковості продажу.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для факторного аналізу чистого прибутку ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2024–2025 рр.

Показник	2024	2025	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	24243,70	17482,80	-6760,90
Чистий прибуток / збиток, тис. грн	540,70	-1163,40	-1704,10
Рентабельність продажу за чистим прибутком, коефіцієнт	0,0223	-0,0665	-0,0888
Рентабельність продажу за чистим прибутком, %	2,23	-6,65	-8,88

Вплив зміни чистого доходу:

$$\Delta\text{ЧПЧД} = (\text{ЧД}_{2025} - \text{ЧД}_{2024}) \times \text{Рпр}_{2024}$$

$$\Delta\text{ЧПЧД} = (17482,80 - 24243,70) \times 0,0223 = -150,77 \text{ тис. грн}$$

Вплив зміни рентабельності продажу:

$$\Delta\text{ЧПРпр} = \text{ЧД}_{2025} \times (\text{Рпр}_{2025} - \text{Рпр}_{2024})$$

$$\Delta\text{ЧПРпр} = 17482,80 \times (-0,0665 - 0,0223) = -1553,33 \text{ тис. грн}$$

Загальна зміна чистого прибутку:

$$\Delta\text{ЧП} = \Delta\text{ЧПЧД} + \Delta\text{ЧПРпр}$$

$$\Delta\text{ЧП} = -150,77 - 1553,33 = -1704,10 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 3.4 – Факторний аналіз зміни чистого прибутку ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2025 р. порівняно з 2024 р.

Фактор	Вплив на чистий прибуток, тис. грн
Зміна чистого доходу	-150,77
Зміна рентабельності продажу	-1553,33
Загальна зміна чистого прибутку	-1704,10

За результатами факторного аналізу встановлено, що зменшення чистого доходу у 2025 році призвело до зниження чистого прибутку на 150,77 тис. грн. Водночас основний негативний вплив мало саме погіршення рентабельності продажу. За рахунок зниження рентабельності продажу чистий фінансовий

результат зменшився на 1553,33 тис. грн.

Рисунок 3.2. – Вплив факторів на зміну чистого прибутку ТОВ «МАРКАМЕТ» у 2025 р. порівняно з 2024 р.

Дані рис. 3.2 показують, що основним фактором погіршення чистого фінансового результату стало зниження рентабельності продажу. Скорочення чистого доходу також негативно вплинуло на прибуток, однак його вплив був значно меншим. Отже, для підвищення ділової активності підприємству необхідно не лише нарощувати обсяги реалізації, а й забезпечувати контроль витрат та відновлення прибутковості продажу.

Отже, перехід підприємства до збитковості був зумовлений не лише скороченням обсягів реалізації, а насамперед погіршенням співвідношення між доходами, витратами та фінансовим результатом. Це означає, що для підвищення ділової активності підприємству недостатньо лише наростити чистий дохід. Необхідно також забезпечити контроль операційних витрат і відновити прибутковість реалізації.

Для оцінки резерву чистого прибутку розрахуємо можливий фінансовий результат за умови, що у 2025 році підприємство відновить рентабельність продажу до рівня 2024 року, а чистий дохід залишиться фактичним:

$$\text{ЧПрез}_1 = \text{ЧД}_{2025} \times \text{Рпр}_{2024}$$

$$\text{ЧПрез}_1 = 17482,80 \times 0,0223 = 389,87 \text{ тис. Грн}$$

Порівняно з фактичним збитком 2025 року резерв покращення фінансового результату становить:

$$\text{РЧП}_1 = \text{ЧПрез}_1 - \text{ЧП}_{2025}$$

$$\text{РЧП}_1 = 389,87 - (-1163,40) = 1553,27 \text{ тис. грн}$$

Якщо ж підприємство одночасно відновить оборотність активів до рівня 2024 року та забезпечить рентабельність продажу на рівні 2024 року, потенційний чистий прибуток становитиме:

$$\text{ЧПрез}_2 = \text{ЧДрез} \times \text{Рпр}_{2024}$$

$$\text{ЧПрез}_2 = 24899,32 \times 0,0223 = 555,25 \text{ тис. грн}$$

Тобто підприємство могло б не лише подолати збитковість, а й вийти на прибуток, близький до рівня 2024 року.

Після проведення факторного аналізу доцільно додатково оцінити щільність зв'язку між фінансовим результатом підприємства та основними показниками ділової активності. Для цього використано кореляційний аналіз, який дозволяє визначити напрям і силу зв'язку між результативним показником та факторними ознаками.

Результативним показником обрано чистий прибуток підприємства. До факторних показників включено чистий дохід від реалізації продукції, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів, період погашення дебіторської заборгованості, тривалість обороту запасів та інші операційні витрати.

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для кореляційного аналізу показників діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ»

Рік	Чистий прибуток, тис. грн	Чистий дохід, тис. грн	Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Період погашення дебіторської заборгованості, днів	Тривалість обороту запасів, днів	Інші операційні витрати, тис. грн
2023	791,60	24515,50	2,45	3,65	48,79	62,22	2721,30
2024	540,70	24243,70	2,04	2,54	57,35	88,61	2273,50
2025	-1163,40	17482,80	1,43	1,71	121,92	89,43	3698,80

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства.

Таблиця 3.6 – Кореляційна матриця взаємозв'язку показників ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	Чистий прибуток, тис. грн	Чистий дохід, тис. грн	Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Період погашення дебіторської заборгованості, днів	Тривалість обороту запасів, днів	Інші операційні витрати, тис. грн
Чистий прибуток	1,00	0,99	0,98	0,96	-1,00	-0,75	-0,97
Чистий дохід	0,99	1,00	0,93	0,91	-0,98	-0,64	-0,93
Коеф. оборотності активів	0,98	0,93	1,00	1,00	-0,96	-0,87	-0,99
Коеф. оборотності оборотних активів	0,96	0,91	1,00	1,00	-0,95	-0,90	-0,99
Період погашення дебіторської заборгованості	-1,00	-0,98	-0,96	-0,95	1,00	0,69	0,95
Тривалість обороту запасів	-0,75	-0,64	-0,87	-0,90	0,69	1,00	0,88
Інші операційні витрати	-0,97	-0,93	-0,99	-0,99	0,95	0,88	1,00

Джерело: розраховано автором.

Оскільки дослідження здійснюється за даними трьох років, результати кореляційного аналізу мають орієнтовний характер і використовуються для підтвердження економічної логіки взаємозв'язків, виявлених під час фінансового та факторного аналізу (табл.3.5).

На основі вихідних даних побудовано кореляційну матрицю. Розрахунок може бути виконаний в Excel за допомогою функції КОРРЕЛ або інструменту “Кореляція” з пакета “Аналіз даних” (табл.3.6)

За результатами кореляційного аналізу встановлено, що чистий прибуток ТОВ «МАРКАМЕТ» має дуже тісний прямий зв'язок із чистим доходом від реалізації продукції. Коефіцієнт кореляції між цими показниками становить 0,99. Це означає, що скорочення чистого доходу у 2025 році супроводжувалося погіршенням фінансового результату підприємства. Такий зв'язок є економічно обґрунтованим, оскільки для виробничого підприємства чистий дохід є основним джерелом покриття витрат і формування прибутку.

Також виявлено тісний прямий зв'язок між чистим прибутком і коефіцієнтом оборотності активів. Коефіцієнт кореляції становить 0,98. Це підтверджує, що зниження інтенсивності використання активів негативно позначилося на фінансовому результаті підприємства. У 2025 році активи підприємства використовувалися менш ефективно, що проявилось у зменшенні чистого доходу та переході до збитковості.

Коефіцієнт кореляції між чистим прибутком і коефіцієнтом оборотності оборотних активів становить 0,96, що також свідчить про дуже тісний прямий зв'язок. Це означає, що швидкість обороту поточних активів є одним із важливих чинників формування фінансового результату підприємства. Чим швидше оборотні активи перетворюються у виручку, тим вищими є можливості підприємства щодо отримання прибутку.

Найбільш тісний обернений зв'язок спостерігається між чистим прибутком і періодом погашення дебіторської заборгованості. Коефіцієнт кореляції становить -1,00. Це свідчить про те, що збільшення строку повернення коштів від дебіторів супроводжувалося різким погіршенням

фінансового результату. У 2025 році період погашення дебіторської заборгованості зріс до 121,92 дня, що фактично означало вилучення значної частини коштів із господарського обороту.

Обернений зв'язок також виявлено між чистим прибутком і тривалістю обороту запасів. Коефіцієнт кореляції становить $-0,75$. Це означає, що уповільнення обороту запасів негативно пов'язане з фінансовим результатом підприємства. Для виробничого підприємства це важливо, оскільки надмірне перебування коштів у запасах подовжує операційний цикл і збільшує потребу у фінансуванні поточної діяльності.

Коефіцієнт кореляції між чистим прибутком та іншими операційними витратами становить $-0,97$. Це свідчить про дуже тісний обернений зв'язок. Зростання інших операційних витрат у 2025 році стало одним із чинників формування збитку, тому контроль цієї групи витрат є важливим резервом покращення фінансового результату.

Для узагальнення результатів кореляційного аналізу доцільно виділити фактори, які мають найтісніший зв'язок із чистим прибутком підприємства.

Таким чином, кореляційний аналіз підтвердив, що фінансовий результат ТОВ «МАРКАМЕТ» найбільшою мірою пов'язаний із чистим доходом, оборотністю активів, оборотністю оборотних активів, періодом погашення дебіторської заборгованості та іншими операційними витратами. Отже, напрями підвищення ділової активності підприємства мають бути спрямовані на збільшення обсягів реалізації, прискорення обороту активів, скорочення строків погашення дебіторської заборгованості, оптимізацію запасів та зниження непродуктивних операційних витрат.

Оскільки кількість спостережень є обмеженою, результати кореляційного аналізу не слід розглядати як повноцінну прогнозу модель. Проте вони підтверджують висновки фінансового та факторного аналізу і дозволяють обґрунтувати вибір заходів, які будуть запропоновані у п. 3.2.

Таблиця 3.7 – Оцінка сили зв'язку факторних показників із чистим прибутком ТОВ «МАРКАМЕТ»

Факторний показник	Коефіцієнт кореляції з чистим прибутком	Напрямок зв'язку	Сила зв'язку	Висновок для обґрунтування заходів
Чистий дохід від реалізації продукції	0,99	Прямий	Дуже тісний	Необхідно активізувати збут і збільшити обсяг реалізації
Коефіцієнт оборотності активів	0,98	Прямий	Дуже тісний	Потрібно підвищити інтенсивність використання активів
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,96	Прямий	Дуже тісний	Необхідно прискорити оборот поточних активів
Період погашення дебіторської заборгованості	-1,00	Обернений	Дуже тісний	Потрібно скоротити строки повернення коштів від дебіторів
Тривалість обороту запасів	-0,75	Обернений	Тісний	Доцільно оптимізувати запаси та скоротити час їх перебування в обороті

Джерело: узагальнено автором за результатами кореляційного аналізу.

3.2. Економічне обґрунтування заходів щодо підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»

За результатами аналізу, проведеного у другому розділі, та факторного оцінювання резервів у підрозділі 3.1 встановлено, що основними проблемами ТОВ «МАРКАМЕТ» є зниження чистого доходу, уповільнення оборотності активів, накопичення дебіторської заборгованості, подовження операційного та фінансового циклів, а також перехід підприємства до збиткової діяльності у 2025 році.

З огляду на це, заходи щодо підвищення ділової активності підприємства мають бути спрямовані не лише на збільшення обсягів реалізації, а й на

прискорення руху оборотних активів. Для ТОВ «МАРКАМЕТ» доцільно запропонувати два взаємопов'язані напрями:

1. удосконалення управління дебіторською заборгованістю;
2. активізація збуту продукції та оптимізація запасів.

Перший захід спрямований на прискорення повернення коштів від покупців і зменшення періоду погашення дебіторської заборгованості. Другий захід передбачає збільшення обсягів реалізації продукції, покращення роботи з клієнтами, зменшення надлишкових залишків запасів і підвищення оборотності активів підприємства.

Загальну характеристику запропонованих заходів наведено у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Запропоновані заходи щодо підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»

Захід	Проблема, на розв'язання якої спрямований захід	Очікуваний результат
Удосконалення управління дебіторською заборгованістю	Зростання періоду погашення дебіторської заборгованості до 121,92 дня у 2025 р.	Прискорення надходження коштів, зменшення фінансового циклу, покращення ліквідності
Активізація збуту продукції та оптимізація запасів	Скорочення чистого доходу, зниження оборотності активів, подовження операційного циклу	Зростання реалізації, підвищення оборотності активів, скорочення тривалості обороту запасів
Контроль інших операційних витрат	Зростання інших операційних витрат у 2025 р. до 3698,80 тис. грн	Відновлення прибутковості, зменшення ризику збитковості

Джерело: складено автором за результатами аналізу діяльності ТОВ «МАРКАМЕТ».

Перший захід передбачає впровадження внутрішнього регламенту управління дебіторською заборгованістю. Його сутність полягає у встановленні чітких правил надання відстрочки платежу, контролі строків оплати, класифікації дебіторів за рівнем ризику та застосуванні стимулів для швидкого погашення заборгованості.

Для ТОВ «МАРКАМЕТ» доцільно запропонувати такі елементи управління дебіторською заборгованістю:

поділ покупців на групи за строками оплати та надійністю;
 встановлення граничного строку відстрочки платежу;
 щотижневий контроль простроченої заборгованості;
 надання знижки за дострокову оплату;
 обмеження нових відвантажень для покупців із простроченою заборгованістю;
 погодження індивідуальних графіків погашення боргу з ключовими клієнтами.

Очікуваний ефект від цього заходу полягає у скороченні періоду погашення дебіторської заборгованості. У 2025 році він становив 121,92 дня, що є суттєво вищим за рівень 2023–2024 рр. Для економічного обґрунтування заходу приймемо, що за рахунок посилення контролю за розрахунками підприємство зможе скоротити цей період до 90 днів. Це не є поверненням до найкращого рівня 2023 року, але є реалістичним проміжним орієнтиром для підприємства після різкого погіршення ситуації у 2025 році.

Таблиця 3.9 – Розрахунок ефекту від скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	2025 р.	2026 прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	17482,80	17482,80	0,00
Ододенний чистий дохід, тис. грн	47,90	47,90	0,00
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	121,92	90,00	-31,92
Розрахункова середня дебіторська заборгованість, тис. грн	5839,55	4311,09	-1528,46

Джерело: розраховано автором.

Розрахунок показує, що скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості з 121,92 до 90 днів дозволить зменшити її середній обсяг на 1528,46 тис. грн. Це означає вивільнення частини коштів з обороту підприємства. Такі кошти можуть бути спрямовані на погашення поточних зобов'язань, закупівлю виробничих ресурсів, фінансування збутових заходів

або інші потреби поточної діяльності.

Економічний зміст цього ефекту полягає не у безпосередньому збільшенні прибутку, а у покращенні якості оборотних активів і прискоренні їх руху. Зменшення дебіторської заборгованості дозволяє скоротити фінансовий цикл, знизити потребу в зовнішньому фінансуванні та підвищити реальну платоспроможність підприємства.

Другий захід передбачає активізацію збуту продукції та оптимізацію запасів. Його доцільність зумовлена тим, що у 2025 році чистий дохід підприємства зменшився на 6760,90 тис. грн, а коефіцієнт оборотності активів знизився до 1,43 обороту. Це свідчить про те, що наявна ресурсна база підприємства використовується недостатньо інтенсивно.

Для активізації збуту ТОВ «МАРКАМЕТ» доцільно запропонувати такі дії:

- оновлення бази постійних і потенційних клієнтів;
- активізація прямих продажів продукції виробничим і торговельним контрагентам;
- запровадження системи комерційних пропозицій для постійних покупців;
- перегляд умов оплати та постачання;
- контроль залишків готової продукції;
- узгодження виробничої програми з реальним попитом;
- підвищення швидкості обробки замовлень.

У межах економічного обґрунтування приймемо, що реалізація збутових заходів дозволить збільшити чистий дохід підприємства на 10 % порівняно з фактичним рівнем 2025 року. Такий приріст є помірним і може бути досягнутий за рахунок активнішої роботи з клієнтами, скорочення простоїв у реалізації та покращення управління запасами.

Таблиця 3.10 – Розрахунок очікуваного приросту чистого доходу ТОВ «МАРКАМЕТ» від активізації збуту

Показник	2025 р.	2026 прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	17482,80	19231,08	1748,28
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	14947,40	16442,14	1494,74
Валовий прибуток, тис. грн	2535,40	2788,94	253,54

Джерело: розраховано автором.

За результатами розрахунку, збільшення чистого доходу на 10 % дозволить довести його до 19231,08 тис. грн. За умови пропорційного зростання собівартості валовий прибуток збільшиться на 253,54 тис. грн. Це свідчить про позитивний вплив активізації збуту на фінансові результати підприємства, хоча сам по собі цей захід не повністю усуває збитковість.

Тому активізацію збуту необхідно поєднувати з контролем інших операційних витрат. У 2025 році їх сума становила 3698,80 тис. грн, що суттєво перевищувало рівень 2024 року. Для економічного обґрунтування приймемо, що за рахунок перегляду витрат, контролю непродуктивних витрат і оптимізації операційних процесів підприємство може скоротити інші операційні витрати на 15 %.

Таблиця 3.11 – Розрахунок ефекту від скорочення інших операційних витрат ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	2025 р.	2026 прогноз	Відхилення
Інші операційні витрати, тис. грн	3698,80	3143,98	-554,82
Економія витрат, тис. грн	–	–	554,82

Джерело: розраховано автором.

Отже, скорочення інших операційних витрат на 15 % забезпечить економію у сумі 554,82 тис. грн. Цей ефект безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства, оскільки зменшення витрат за інших рівних умов збільшує прибуток або зменшує збиток.

Для узагальнення очікуваних результатів запропонованих заходів доцільно порівняти фактичні показники 2025 року з прогнозними показниками після їх реалізації.

За даними табл. 3.12 видно, що реалізація запропонованих заходів дозволить суттєво покращити фінансовий результат ТОВ «МАРКАМЕТ». За прогнозом, чистий дохід підприємства зросте на 1748,28 тис. грн, валовий прибуток — на 253,54 тис. грн, а інші операційні витрати зменшаються на 554,82 тис. грн. Сукупний позитивний вплив на фінансовий результат становитиме 808,36 тис. грн.

Таблиця 3.12 – Очікуваний вплив запропонованих заходів на фінансові результати ТОВ «МАРКАМЕТ»

Показник	2025 р.	2026 прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	17482,80	19231,08	1748,28
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	14947,40	16442,14	1494,74
Валовий прибуток, тис. грн	2535,40	2788,94	253,54
Інші операційні витрати, тис. грн	3698,80	3143,98	-554,82
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	-1163,40	-355,04	808,36
Чистий прибуток / збиток, тис. грн	-1163,40	-355,04	808,36

Джерело: розраховано автором.

У результаті збиток підприємства може скоротитися з 1163,40 тис. грн до 355,04 тис. грн. Отже, запропоновані заходи не повністю ліквідують збитковість, але суттєво зменшують її рівень і створюють передумови для подальшого відновлення прибутковості.

За даними рис. 3.3 видно, що запропоновані заходи забезпечують позитивну зміну основних фінансових результатів підприємства. Прогнозується зростання чистого доходу та валового прибутку, а також зменшення інших операційних витрат. У результаті збиток підприємства може скоротитися з 1163,40 тис. грн до 355,04 тис. грн, що свідчить про економічну доцільність запропонованих заходів.

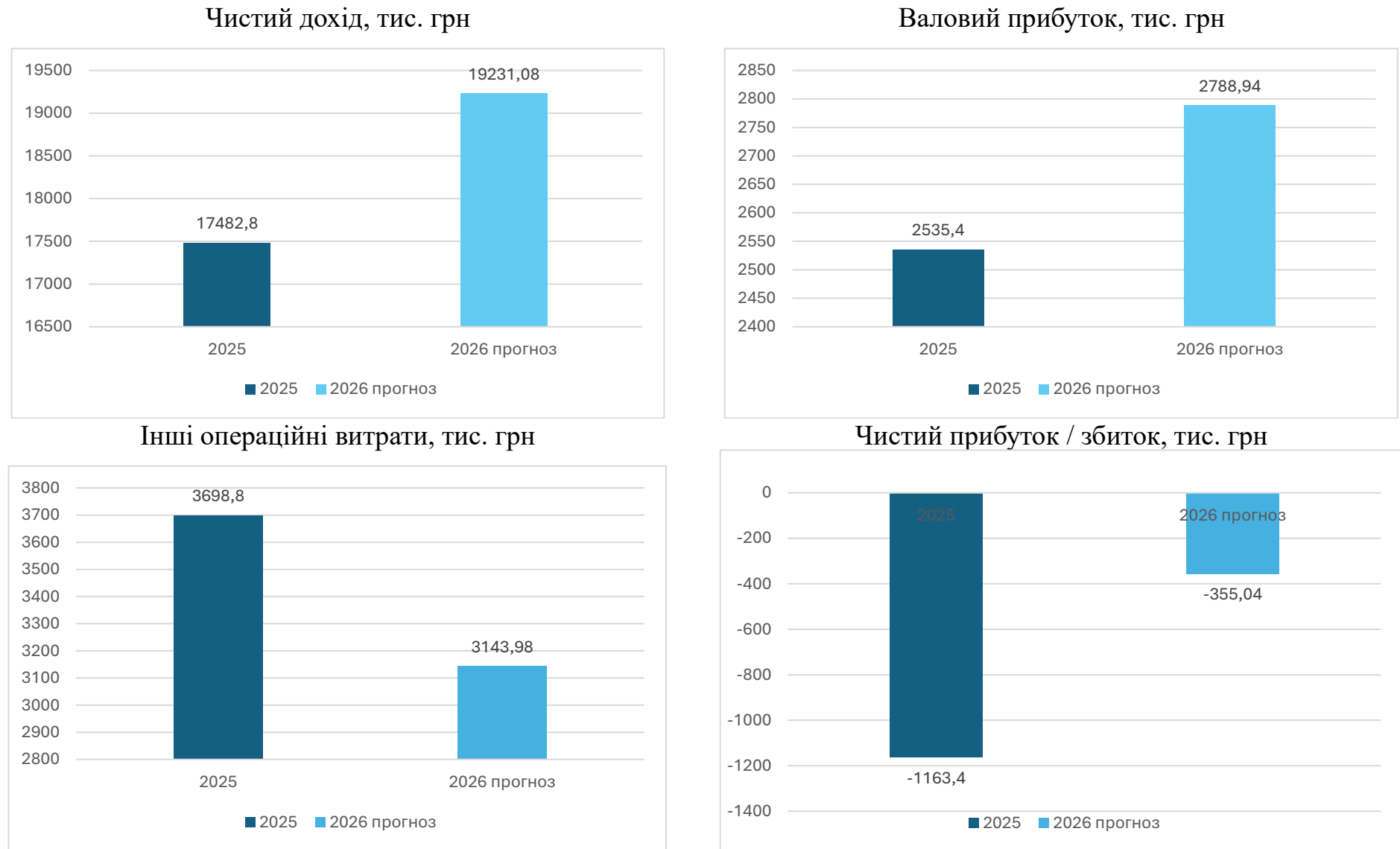

Рисунок 3.3. – Очікуваний вплив запропонованих заходів на фінансові результати ТОВ «МАРКАМЕТ»

Щоб оцінити вплив заходів саме на ділову активність, необхідно розрахувати прогнозні показники оборотності. Для цього використаємо прогнозний чистий дохід після активізації збуту та фактичну середньорічну вартість активів 2025 року.

За даними табл. 3.13 видно, що запропоновані заходи позитивно вплинуть на рівень ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ». Коефіцієнт оборотності активів може зрости з 1,43 до 1,58 обороту, а тривалість обороту активів скоротиться з 254,82 до 231,01 дня. Це свідчить про підвищення інтенсивності використання майнового потенціалу підприємства.

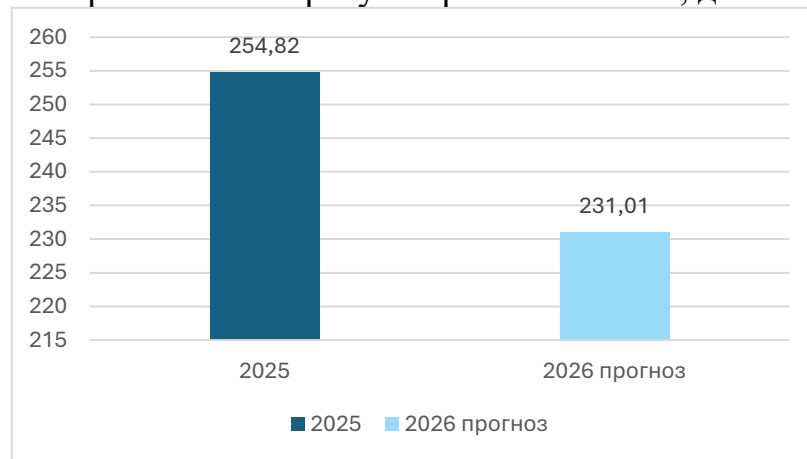
Коефіцієнт оборотності оборотних активів може збільшитися з 1,71 до 1,88 обороту, а тривалість їх обороту скоротиться на 19,24 дня. Позитивним результатом є також скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості з 121,92 до 90 днів. Це дозволить прискорити повернення коштів у господарський оборот і зменшити потребу підприємства у фінансуванні поточної діяльності.

Таблиця 3.13 – Очікуваний вплив запропонованих заходів на показники ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»

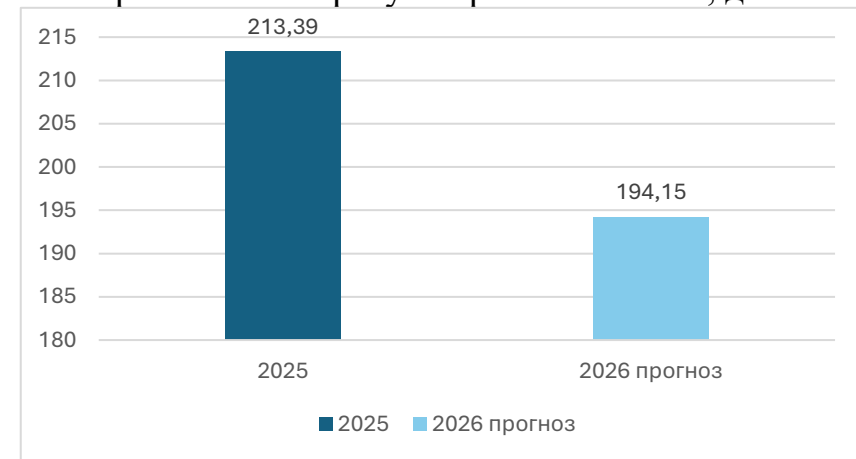
Показник	2025 р.	2026 прогноз	Відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	17482,80	19231,08	1748,28
Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	1,43	1,58	0,15
Тривалість обороту активів, днів	254,82	231,01	-23,81
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	1,71	1,88	0,17
Тривалість обороту оборотних активів, днів	213,39	194,15	-19,24
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	121,92	90,00	-31,92
Фінансовий цикл, днів	94,63	62,71	-31,92

Джерело: розраховано автором.

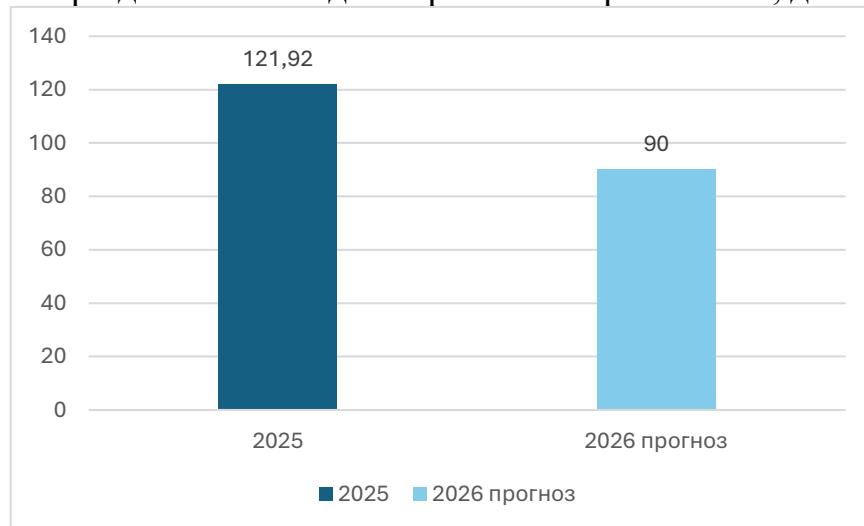
Тривалість обороту оборотних активів, днів

Тривалість обороту оборотних активів, днів

Період погашення дебіторської заборгованості, днів

Фінансовий цикл, днів

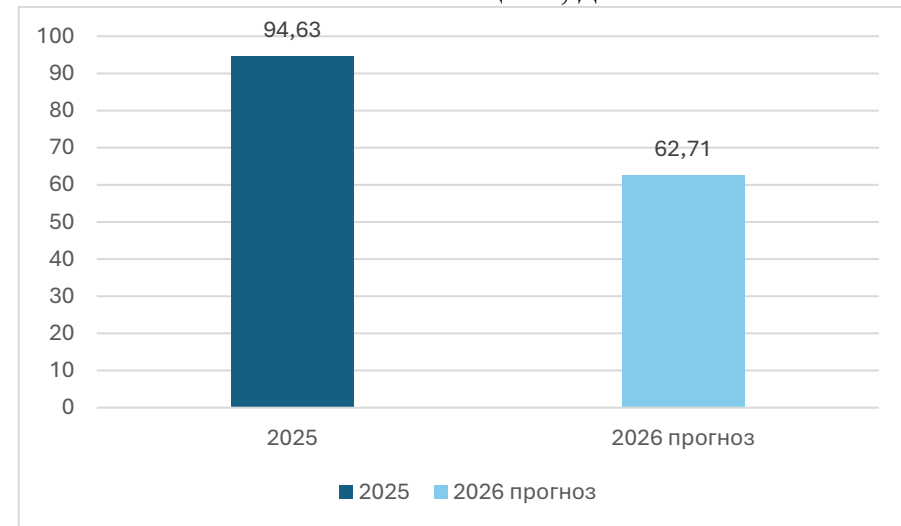

Рисунок 3.4. – Очікувана зміна тривалості обороту активів і фінансового циклу ТОВ «МАРКАМЕТ» після впровадження заходів

Дані рис. 3.4 свідчать, що реалізація запропонованих заходів дозволить скоротити тривалість обороту активів, оборотних активів, період погашення дебіторської заборгованості та фінансовий цикл. Найбільш суттєве скорочення очікується за періодом погашення дебіторської заборгованості — зі 121,92 до 90 днів, а також за фінансовим циклом — з 94,63 до 62,71 дня. Це підтверджує доцільність запропонованих заходів, оскільки вони спрямовані на прискорення руху коштів у господарському обороті підприємства.

Отже, запропоновані заходи мають комплексний вплив на діяльність ТОВ «МАРКАМЕТ». Вони дозволяють підвищити чистий дохід, скоротити інші операційні витрати, зменшити обсяг дебіторської заборгованості, прискорити оборотність активів і зменшити тривалість фінансового циклу. Це підтверджує їх доцільність для підвищення ділової активності підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретико-методичні положення та розроблено економічно обґрунтовані напрями підвищення ділової активності виробничого підприємства на прикладі ТОВ «МАРКАМЕТ».

У першому розділі роботи розглянуто економічну сутність ділової активності підприємства. Встановлено, що ділова активність є комплексною характеристикою діяльності суб'єкта господарювання, яка відображає інтенсивність використання його ресурсів, швидкість обороту активів, здатність підприємства формувати дохід, підтримувати платоспроможність і забезпечувати позитивний фінансовий результат. Для виробничого підприємства ділова активність має особливе значення, оскільки вона залежить від ефективності використання основних засобів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості та швидкості проходження операційного циклу.

У роботі систематизовано фактори, що впливають на ділову активність підприємства. До зовнішніх факторів віднесено стан ринку, рівень конкуренції, платоспроможність споживачів, інфляційні процеси, умови постачання та загальну економічну ситуацію. До внутрішніх факторів належать обсяг реалізації продукції, структура активів, ефективність управління запасами, стан розрахунків із покупцями та постачальниками, рівень витрат, якість управлінських рішень і фінансова політика підприємства.

Узагальнення методичних підходів до оцінювання ділової активності показало, що її доцільно досліджувати за допомогою системи показників оборотності. Основними з них є коефіцієнт оборотності активів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань, власного капіталу, а також тривалість обороту окремих елементів активів, операційний і фінансовий цикли. Застосування цих показників дозволяє оцінити не лише наявність ресурсів підприємства, а й швидкість їх перетворення у дохід і

грошові кошти.

У другому розділі роботи проведено аналіз фінансово-економічного стану та ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ» за 2023–2025 рр. Встановлено, що підприємство є малим виробничим суб'єктом господарювання, зареєстрованим у м. Кривий Ріг. У досліджуваному періоді чисельність працівників підприємства змінювалася: у 2023 році вона становила 7 осіб, у 2024 році — 4 особи, у 2025 році — 5 осіб.

Аналіз основних техніко-економічних показників засвідчив погіршення результатів діяльності підприємства. Чистий дохід від реалізації продукції зменшився з 24515,50 тис. грн у 2023 році до 17482,80 тис. грн у 2025 році. У 2023–2024 рр. підприємство отримувало прибуток, однак у 2025 році його діяльність стала збитковою, а чистий фінансовий результат становив -1163,40 тис. грн. Це свідчить про зниження результативності господарської діяльності та необхідність розроблення заходів щодо її покращення.

Аналіз активів ТОВ «МАРКАМЕТ» показав, що у 2024 році загальна вартість майна підприємства зросла, однак у 2025 році зменшилася. Найбільш проблемною зміною у складі активів стало істотне зростання іншої поточної дебіторської заборгованості, яка у 2025 році досягла 7048,50 тис. грн. Це свідчить про значне відволікання коштів з обороту та погіршення якості оборотних активів підприємства.

Аналіз пасивів засвідчив погіршення структури джерел фінансування у 2025 році. Власний капітал підприємства зменшився з 8044,30 тис. грн у 2024 році до 6807,10 тис. грн у 2025 році, тоді як поточні зобов'язання зросли до 5118,60 тис. грн. Така динаміка свідчить про посилення залежності підприємства від короткострокових джерел фінансування та зменшення запасу фінансової стійкості.

Оцінка ліквідності показала, що підприємство формально зберігало здатність покривати поточні зобов'язання оборотними активами. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2025 році становив 1,94, що перевищує мінімально допустиме значення. Водночас коефіцієнт абсолютної ліквідності залишався

низьким і становив 0,08, що свідчить про недостатній обсяг грошових коштів для негайного погашення поточних зобов'язань. Зростання швидкої ліквідності у 2025 році було забезпечене переважно накопиченням дебіторської заборгованості, а не збільшенням реальних грошових ресурсів.

Аналіз фінансової стійкості показав, що ТОВ «МАРКАМЕТ» зберігало відносну фінансову незалежність, однак її рівень поступово знижувався. Коефіцієнт автономії зменшився з 0,66 у 2023 році до 0,57 у 2025 році, а коефіцієнт фінансового ризику зріс із 0,50 до 0,75. Це свідчить про посилення фінансового ризику та поступове зменшення ролі власного капіталу у фінансуванні діяльності підприємства.

Показники рентабельності підтвердили погіршення ефективності діяльності підприємства. У 2025 році ключові показники рентабельності стали від'ємними: рентабельність продажу за чистим прибутком становила -6,65 %, рентабельність активів — -9,53 %, рентабельність власного капіталу — -15,67 %. Це означає, що ресурси підприємства у 2025 році не забезпечували формування позитивного фінансового результату.

Оцінка ділової активності засвідчила суттєве уповільнення господарського обороту ТОВ «МАРКАМЕТ». Коефіцієнт оборотності активів знизився з 2,45 обороту у 2023 році до 1,43 обороту у 2025 році. Коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився з 3,65 до 1,71 обороту, а тривалість обороту оборотних активів зросла зі 100,09 до 213,39 дня. Це свідчить про зниження інтенсивності використання ресурсів підприємства.

Особливо негативною тенденцією стало збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості. У 2023 році він становив 48,79 дня, у 2024 році — 57,35 дня, а у 2025 році зріс до 121,92 дня. Це означає, що кошти підприємства значно довше перебувають у розрахунках із дебіторами, що погіршує ліквідність, уповільнює оборотність і збільшує потребу у фінансуванні поточної діяльності.

Операційний цикл підприємства збільшився зі 111,01 дня у 2023 році до 211,35 дня у 2025 році, а фінансовий цикл — з 60,41 до 94,63 дня. Таке

подовження циклів свідчить про уповільнення руху поточних активів і зростання періоду, протягом якого підприємство фінансує свою діяльність до моменту надходження коштів від покупців.

У третьому розділі роботи проведено факторне оцінювання резервів підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ». За результатами факторного аналізу встановлено, що основною причиною скорочення чистого доходу у 2025 році було зниження оборотності активів. Збільшення середньорічної вартості активів мало позитивний вплив на чистий дохід, однак цей вплив був повністю перекритий негативним впливом зменшення коефіцієнта оборотності активів.

Факторний аналіз чистого прибутку показав, що погіршення фінансового результату було зумовлене не лише скороченням чистого доходу, а насамперед зниженням рентабельності продажу. Це означає, що для підвищення ділової активності підприємству необхідно одночасно працювати над збільшенням обсягів реалізації, прискоренням обороту активів і контролем витрат.

Кореляційний аналіз підтвердив наявність зв'язку між фінансовим результатом підприємства та основними показниками ділової активності. Найтісніший прямий зв'язок із чистим прибутком мають чистий дохід, коефіцієнт оборотності активів і коефіцієнт оборотності оборотних активів. Обернений зв'язок встановлено між чистим прибутком і періодом погашення дебіторської заборгованості, тривалістю обороту запасів та іншими операційними витратами. З огляду на обмежену кількість спостережень результати кореляційного аналізу використано як допоміжне підтвердження економічної логіки виявлених залежностей.

За результатами аналізу визначено основні резерви підвищення ділової активності ТОВ «МАРКАМЕТ»: прискорення оборотності активів, скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості, оптимізація запасів, активізація збуту продукції, контроль інших операційних витрат і скорочення тривалості фінансового циклу.

Для реалізації визначених резервів запропоновано заходи щодо

удосконалення управління дебіторською заборгованістю, активізації збуту продукції, оптимізації запасів і контролю інших операційних витрат. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю передбачає класифікацію покупців за рівнем платіжної дисципліни, встановлення граничних строків відстрочки платежу, регулярний контроль простроченої заборгованості, застосування знижок за швидку оплату та обмеження відвантажень покупцям із простроченими платежами.

Економічне обґрунтування показало, що скорочення періоду погашення дебіторської заборгованості з 121,92 до 90 днів дозволить зменшити її середній обсяг на 1528,46 тис. грн. Це сприятиме вивільненню коштів з обороту, покращенню реальної ліквідності та скороченню фінансового циклу підприємства.

Активізація збуту продукції передбачає оновлення бази клієнтів, посилення роботи з постійними та потенційними покупцями, підготовку комерційних пропозицій, перегляд умов постачання й оплати, а також узгодження виробничої програми з реальним попитом. За умови зростання чистого доходу на 10 % його прогнозний обсяг становитиме 19231,08 тис. грн, що на 1748,28 тис. грн більше порівняно з фактичним рівнем 2025 року.

Додатковим напрямом покращення фінансового результату є контроль інших операційних витрат. За умови їх скорочення на 15 % підприємство може отримати економію у сумі 554,82 тис. грн. Сукупний вплив запропонованих заходів дозволить зменшити збиток підприємства з 1163,40 тис. грн до 355,04 тис. грн, тобто покращити фінансовий результат на 808,36 тис. грн.

Розрахунок прогнозних показників ділової активності показав позитивний вплив запропонованих заходів. Коефіцієнт оборотності активів може зрости з 1,43 до 1,58 обороту, а тривалість обороту активів скоротиться з 254,82 до 231,01 дня. Коефіцієнт оборотності оборотних активів може збільшитися з 1,71 до 1,88 обороту, а тривалість їх обороту скоротиться з 213,39 до 194,15 дня. Період погашення дебіторської заборгованості за прогнозом скоротиться до 90 днів, а фінансовий цикл — до 62,71 дня.

Отже, запропоновані заходи мають комплексний позитивний вплив на діяльність ТОВ «МАРКАМЕТ». Їх реалізація дозволить прискорити оборотність активів, покращити структуру оборотних коштів, зменшити обсяг дебіторської заборгованості, скоротити фінансовий цикл, підвищити чистий дохід і зменшити збитковість підприємства. Це підтверджує доцільність запропонованих напрямів підвищення ділової активності виробничого підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова О. М. Аналіз ділової активності підприємства як системна оцінка ефективності використання власних ресурсів. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2013. № 2. С. 19–24. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/bitstreams/e65e82d2-957a-4f06-9a84-7ec2d79634b7/download> (дата звернення: 02.04.2026)
2. Антипенко Є. Ю. Аналіз теоретичних аспектів ділової активності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 113–116. URL: https://www.researchgate.net/publication/383953844_EKONOMICNA_SUTNIST_DILOVOI_AKTIVNOSTI_PIDPRIEMSTVA_TA_PIDHODI_DO_II_OCINKI (дата звернення: 08.03.2026)
3. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
4. Белозерцев В. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств оптової торгівлі. *Ефективна економіка*, 2012. № 10. С. 161–170. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1839> (дата звернення: 08.03.2026)
5. Бондаренко, Л., & Кузовкін, А. (2023). Вплив війни на ділову активність підприємств західного регіону на прикладі ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ЕЛЕКТРОН». *Економіка та суспільство*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-68> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3335/3261> (дата звернення: 05.05.2026)
6. Буряк П. Ю., Васьківська К. В., Ясіновська І. Ф., Пасінович І. І. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2011. 308 с.
7. Варавка В.В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства . *Актуальні проблеми економіки*. 2008. — №2. С. 184-191.

8. Волошина К. А. Оцінка стану ділової активності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 8. С. 44–47. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2009/10.pdf (дата звернення: 15.03.2026)
9. Воронко О. О., Воронко Р. М. Аналіз ділової активності підприємства в системі управління його розвитком. *Підприємництво і торгівля*. 2018. Вип. 23. С. 64–69. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1256-2018-23-11.pdf> (дата звернення: 25.04.2026)
10. Гарасюк О. А., Ігнатенко М. Ю. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства». *Вісник Криворізького Національного Університету*. 2010. № 22. С. 63–67.
11. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 10. С. 52–58. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf (дата звернення: 13.04.2026)
12. Дончак Л. Г., Ціхановська О. М. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 250–255. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/44.pdf (дата звернення: 12.05.2026)
13. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Науковий вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. Т. 1. С. 23–27. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2ca38db3-1dd2-44a9-a4c7-c73d1a97d4c3/content> (дата звернення: 13.04.2026)
14. Жукевич С. М. Моніторинг і діагностика ділової активності в інформаційній системі управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18. № 2. С. 120–126. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/769eb5cf-5f78-4de1-bccb-3adcfcef71af/download> (дата звернення: 12.05.2026)
15. Кащена Н. Б., Горошанська О. О., Польова Т. В. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу : монографія. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2016. 196 с.

16. Кіндрацька Г. І., Кулиняк Ю. І. Ділова активність українських підприємств: рівні та основні фактори впливу. *Проблеми економіки та управління*. 2017. № 873. С. 50–59. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9646/ilovepdfcom-50-59.pdf> (дата звернення: 12.05.2026)

17. Кобрин Л. Й. Теоретико-методичні підходи до управління діловою активністю підприємства. *Наукові записки*. 2018. № 1(56). С. 193–200. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nz_2018_1_23 (дата звернення: 12.05.2026)

18. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2008. 483 с.

19. Кравчук Н. О. Оцінка впливу стану оборотних активів на фінансовий стан підприємства. *Економічний аналіз*. 2009. Вип. 4. С. 178–181. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/ef700a82-64ee-4b51-afdb-abc910a61e88/content> (дата звернення: 21.04.2026)

20. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/b736f9aa-ca8a-4ba3-9c6a-01f808705468/download> (дата звернення: 25.02.2026)

21. Мартусенко І. В. Ділова активність: теоретичні аспекти та особливості формування. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 460–466. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/76.pdf (дата звернення: 25.02.2026)

22. Марусяк Н. Л. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020. 172 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1786/Посібник%20Ф%20А%20.pdf> (дата звернення: 25.02.2026)

23. Масюк Ю. В., Качур В. С. Економічна сутність ділової активності підприємств та підходи до її оцінювання. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.43> URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php/pdf/7_2018/pdf/11_2018/90.pdf?op=1&z=7362 (дата звернення: 21.04.2026)
24. Мешкова Н.Л. Оцінка ділової активності на мікрорівні *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 508-511. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/104.pdf> . (дата звернення: 21.04.2026)
25. Мулик Т. О., Навитанюк О. В. Аналіз підходів до визначення сутності поняття «ділова активність підприємства» та показників, що її характеризують. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 2(07). С. 280–284. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/1628/1/Mulyk.pdf> (дата звернення: 07.03.2026)
26. Нестеренко Н. Ділова активність як невід’ємна частина фінансового стану підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10, ч. 3. С. 340–342. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ecan_2012_10%283%29_78 (дата звернення: 07.03.2026)
27. Павелко О. В., Попчук Д. О. Ліквідність, ділова активність і рентабельність: характеристика та особливості визначення окремих показників. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 4(100). С. 115–131. URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/1188> (дата звернення: 07.03.2026)
28. Петренко Л. М. Ділова активність підприємства: сутність, методи оцінки та шляхи покращення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 18, ч. 2. С. 186–191.

URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/417/1/33.pdf> (дата звернення: 21.04.2026)

29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 05.06.2026)

30. Птащенко О. В., Шершенюк О. М., *Методологічні основи управління діловою активністю підприємств в умовах глобалізації. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва.* 2023. № 1(30). С. 154–163. URL: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2023.30.38> URL: <https://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/284393> (дата звернення: 14.04.2026)

31. Рубан Л. О., Гриценко Л. В. *Методичні аспекти формування системи показників аналізу ділової активності підприємства. Вісник НТУ «ХПІ».* 2016. № 28. С. 22–27. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/bitstreams/c0b40821-2d16-4f55-99c7-13e1129ad233/download> (дата звернення: 14.04.2026)

32. Руденко Є. М. *Засади оцінювання впливу фінансiалiзацiї економiки на стiйкiсть фiнансової системи. Агросвіт.* 2014. № 16. С. 50–58. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2014/9.pdf (дата звернення: 07.03.2026)

33. Рябикіна К. Г., Немченко П. І. *Ділова активність виробничого підприємства: оцінка та обґрунтування напрямів підвищення.* Наука, промисловість, суспільство : матеріали Міжнародної науково-технічної конференції. Кривий Ріг : Криворізький національний університет, 2026. С. 367. URL: <https://www.knu.edu.ua/konferencii/mizhnarodna-naukovo-tehnicna-konferenciya-nauka-promyslovist-suspil-stvo-2026-r> (дата звернення: 05.06.2026).

34. Ситник Н. С., Вівчар О. Й., Гудзь Т. П. *Фінансовий аналіз : навчальний посібник.* Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/01/FA_posibnyk_ISBN_86ed2276-1efd-4555-8145-ea7d3589e3d1.pdf (дата звернення: 05.06.2026)

35. Соловей, Н., Гудима, В. Аналіз ділової активності підприємства як основа підвищення ефективності його діяльності. *Молодий вчений*, 1 (65), С. 247-249. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-56> URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/1/56.pdf> (дата звернення: 14.04.2026)
36. Ткачук Г. Ю. Оцінка ділової активності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 13, ч. 4. С. 88–90. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvkhdu_en_2015_13%284%29_23 (дата звернення: 09.04.2026)
37. ТОВ «МАРКАМЕТ» : фінансова звітність за 2021–2025 рр. *Ukraine.com.ua*. URL: <https://www.ukraine.com.ua/egrpou/37065168/> (дата звернення: 10.02.2026).
38. Турило А. М., Зінченко О. А., Вчешня І. С. Визначення критерію розмежування категорій «ділова активність підприємства». *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. №1. С. 82-85. URL: <https://doi.org/10.21272/mmi.2011.1-08>
<https://mmi.sumdu.edu.ua/ua/uammi/volume-2-issue-1/article-8/>
<https://doi.org/10.21272/mmi.2011.1-08> (дата звернення: 10.02.2026)
39. Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. С. 27–33. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstreams/4465dbf9-380b-4b34-916d-1210a48bb178/download> (дата звернення: 19.04.2026)
40. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
41. Шиян Н. І. Оцінювання показників ділової активності сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану. *Вісник НТУ «ХП»*. 2023. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/entities/publication/614edf1d->

[4e6c-4bb3-919a-6b6eb168eff3](#) (дата звернення: 19.04.2026)

42. Ясіновська, І., Фелісеєв, В. Ділова активність промислових підприємств України: оцінка, проблеми та напрями забезпечення. *Економіка та суспільство*, 2022. (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-16> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1784> (дата звернення: 06.03.2026)

ДОДАТКИ